

Joonas Halonen

PIENSIJOITTAJAN ENSIASKELEET

ETF-rahastot perinteisen osake- ja rahastosijoittamisen haastajana

**Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Liiketalouden koulutusohjelma
Toukokuu 2018**

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Toukokuu 2018	Tekijä Joonas Halonen
Koulutusohjelma Liiketalous		
Työn nimi PIENSIJOITTAJAN ENSIASKELEET. ETF-rahastot perinteisen osake- ja rahastosijoittamisen haastajana		
Työn ohjaaja Janne Peltoniemi		Sivumäärä 52+1
Työelämäohjaaja		
<p>Tässä työssä tavoitteena oli antaa aloittelevalle piensijoittajalle perustiedot osakemarkkinoille sijoittamisesta. Työn pääteemana oli pureutua tarkemmin ETF-rahastoihin, ja selvittää niiden hyödyllisyys ja käyttökelpoisuus piensijoittajan työkaluna. Työ keskittyi ensisijaisesti osakemarkkinoille. ETF-rahastojen vertailukohtana käytettiin jonkin verran osakkeita ja perinteisiä rahastoja.</p> <p>Teoriaosuudessa käsiteltiin ensin yleisesti sijoittamiseen ja pörssiosakkeisiin liittyviä asioita. Tämän jälkeen käytiin läpi tarkemmin ETF-rahastoja ja niiden ominaisuuksia. Lopuksi työssä päästiin selvittämään tutkimusongelmaa, eli ETF-rahastojen sopivuutta aloittelevalle piensijoittajalle. Työssä käytettiin kvalitatiivista tutkimustapaa. Tutkimusmenetelmänä oli tutkimushaastattelu. Haastatteluun osallistui kaksi sijoittamisesta pitkän kokemuksen omaavaa asiantuntijaa. Tutkimuksen johtopäätökset perustuivat asiantuntijoiden haastatteluiden lisäksi myös työssä käytettyyn aineistoon.</p> <p>ETF-rahastojen havaittiin olevan erittäin käyttökelpoisia työkaluja aloittelevalle piensijoittajalle, etenkin jos sijoitushorisontti on pitkä. Ne ovat kustannustehokkaita ja tuottavia, ne vaativat vain vähän ajallista panostusta, ja niiden sisältämä riski on pitkällä aikavälillä kohtuullisen pieni.</p>		
Asiasanat ETF-rahasto, indeksi, piensijoittaja, pörssiosakkeet, rahasto, sijoittaminen		

Centria University of Applied Sciences	Date May 2018	Author Joonas Halonen
Degree programme Business Administration		
Name of thesis FIRST STEPS OF SMALL-TIME INVESTOR. Exchange Traded Funds competing against traditional forms of investing		
Instructor Janne Peltoniemi		Pages 52+1
Supervisor		
<p>The first purpose of this thesis was to present the basics of investing and stock market to beginning small-time investors. The main theme of this thesis was to study ETFs more closely and find out if ETFs are suitable for small-time investors as an investment tool. ETFs were compared to stock shares and traditional funds to some extent.</p> <p>The theory part examined investing and stock shares widely at first. After that, the thesis examined the attributes of ETFs more closely. Then the thesis examined the main research problem, which was to find out the usefulness of ETFs for beginning small-time investors. The research method was qualitative. A research interview was used as a research method. Two experienced experts participated in the interview. The conclusions of the thesis were based on the interviews and material which was used in the thesis.</p> <p>ETFs were found to be very good investing tools for a beginning small-time investor, especially if the goals of investing are far in the future. ETFs are cost-effective and profitable, ETFs don't require much time from the investor, and the risks of the funds are moderate.</p>		

Key words Exchange Traded Funds, fund, index, investing, small-time investor, stock exchange shares,
--

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 YLEISESTI SIOJITTAMISESTA	3
2.1 Omaisuuslajit ja sijoitusmuodot.....	4
2.1.1 Pörssiosakkeet.....	5
2.1.2 Perinteiset sijoitusrahastot	6
2.1.3 ETF-rahastot.....	8
2.1.4 Johdannaiset.....	9
2.2 Arvopaperimarkkinat ja pörssi	10
2.3 Indeksi.....	11
3 SIOJITTAMISEN ALOITTAMINEN	13
3.1 Tavoitteiden määrittely	13
3.2 Riski ja tuotto	14
3.3 Allokaatio ja hajauttaminen.....	15
3.4 Sijoitussuunnitelma	16
4 ETF-RAHASTOJEN PERUSTEET	19
4.1 Historia.....	19
4.2 Rakenne ja toiminta	20
4.2.1 Fyysinen ETF.....	21
4.2.2 Synteettinen ETF.....	22
4.3 Millaisia ETF-rahastoja on olemassa?	23
4.4 ETF-rahastot Suomessa	24
5 ETF-RAHASTOT SIOJITTAJAN TYÖKALUNA	26
5.1 Kulut ja kaupankäynti	26
5.2 Hajauttaminen	28
5.3 ETF-rahastot suhteessa perinteisiin rahastoihin	29
5.4 ETF-rahastot suhteessa suoraan osakesijoittamiseen.....	30
5.5 Indeksisijoittaminen	31
5.6 Riskitekijät	32
5.7 ETF-rahaston valinta	34
6 TUTKIMUSONGELMA	36
6.1 Tutkimushaastattelu	36
6.2 Tutkimustulokset	37
6.3 Pohdintaa indeksiin sijoittamisen kannattavuudesta	41
6.4 Pohdintaa ETF-rahastojen hyödyllisyydestä.....	43
7 JOHTOPÄÄTÖKSET	47
LÄHTEET	50
LIITTEET	

1 JOHDANTO

Sijoittaminen on sana, joka voi kuulostaa vielä tänäkin päivänä herraskaiselta ja ylevältä keskivertosuomalaisen korvaan. Asuntosijoittaminen yleensä vielä ymmärretään, samoin rahan tallettaminen säästötilille. Kun taas päästään pörssiin ja osakkeisiin, valitettavan monella ensimmäiset mielleyhtymät liittyvät uutisissa esiintyviin yritysjohtajiin ja multimiljonääreihin. Suurin syy tälle mielikuvalle lienee siinä, että jopa 60 % suomalaisista kokee tuntevansa pörssi-osakkeet sijoitusmuotona vähän tai ei lainkaan (Säästöpankki 2017).

Mielikuvat eivät kuitenkaan vastaa totuutta, eivät enää. Kuka tahansa pystyy nykypäivänä aloittamaan sijoittamisen varsin helposti ja pienellä vaivalla. Sijoittamisen aloittaminen ei vaadi tänä päivänä erityistä yritysmaailman tuntemusta tai valmiuksia käyttää satoja tunteja numeroiden ja pörssikurssien analysoimiseen. Umpimähkään ei kuitenkaan kannata lähteä sijoittamaan, perustiedot tarvitaan aina. Onneksemme tänä päivänä tiedon hankinta ja sen hyödyntäminen on kuitenkin tehty kohtuullisen helpoksi Internetin kautta. Sijoittamisen voidaankin sanoa olevan nykypäivänä jokamiehen oikeus.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on antaa aloittelevalle piensijoittajalle lyhyt, kertauksenomainen tietoisuus sijoittamisesta ja sen aloittamisesta. Varsinaisena tutkimusongelmana tässä työssä pureudutaan tarkemmin hiukan vähemmän tunnettuihin, mutta suosiotaan räjähdysmäisesti viime vuosina kasvattaneisiin ETF-rahastoihin. Tavoitteenani on antaa lukijalle kohtuullisen kattava tietopaketti ETF-rahastoista sijoitusinstrumenttina, sekä selvittää niiden hyödyllisyys ja kannattavuus aloittelevan piensijoittajan kannalta; kannattaako ETF-rahastoihin sijoittaa, ja jos kannattaa, niin miksi. Työ on pitkälti suunnattu ensisijaisesti osakemarkkinoille tähtäävälle henkilölle, vaikkakin työssä sivutaan myös esimerkiksi korko- ja raaka-ainemarkkinoita.

Miksi valitsin opinnäytetyöni aiheeksi juuri tämän aiheen? Kun aloin toden teolla miettimään opinnäytetyöni aiheita, minulla oli kaksi päämäärää: tehdä se aiheesta joka aidosti kiinnostaa minua ja hyötyä prosessista myös itse. Sijoittamisesta kiinnostuneena olin jo entuudestaan törmännyt instrumenttiin nimeltä ETF, mutta syvempää tietoa aiheesta minulla ei entuudestaan

ollut. Vaikka Internetissä oli hyvinkin paljon erilaista tietoa tästä kohtuullisen uudesta ja monipuolisesta instrumentista, luotettava, selkeä ja syväluotaava informaatio oli hajallaan, eikä sitä tahtonut löytää yhdestä paikasta. Niinpä päätin koota tarpeellisen tiedon sähköisiin kansiin itse.

Koska koko työni pohjautuu nimenomaan aloittelevan piensijoittajan näkökulmaan, suuri osa työstä perustuukin piensijoittajalle tarpeellisen tietopohjan rakentamiseen ennen varsinaisen tutkimusongelman kimppuun käymistä. Aineisto ja faktapohja ovatkin varsin merkittävässä osassa työssäni. Tämä ilmenee myös siinä, että vaikka käytinkin työssäni kvalitatiivista tutkimusmenetelmää tutkimushaastattelun muodossa, työni johtopäätökset perustuvat pelkkien tutkimustuloksien lisäksi myös käytettyyn pohja-aineistoon. Myös tämä oli kohtuullisen selvää jo alkuvaiheista saakka, joten pyrinkin aineistoa kerätessäni siihen, että lähteet ovat paitsi luotettavia ja arvovaltaisia, myös sellaisia, että niiden antamaa informaatiota voi hyödyntää myös tutkimusongelman selvittämisessä.

2 YLEISESTI SIOJTTAMISESTA

Monikaan sijoittamisesta tietämätön ei tule ajatelleeksi, että sijoittaminen voidaan itse asiassa käsittää säästämiseksi. Tai vaihtoehtoisesti säästäminen esimerkiksi säästötilille on myöskin yhdenlainen sijoitusmuoto. Sijoittaminen sanan varsinaisessa merkityksessä myös edellyttää säästämistä. Voidaan jopa sanoa niin, että vaurastua voi ainoastaan säästämällä osan tuloistaan. Kun säästetään, tehdään samalla valinta välittömän ja myöhemmän kulutuksen tai kulumahdollisuuden välillä. Yleisesti sijoittamisessa tämän kulumahdollisuuden lykkäämisen odotetaan myös hyödyttävän säästäjää jotenkin, esimerkiksi rahallisen tuoton muodossa. (Leppiniemi 2002, 9.) Sijoittamisen ensisijaisena tavoitteena pidetäänkin yleensä tuottoa. Jos tuotto-odotuksia ei ole, voi sijoittaa rahat esimerkiksi säästötilille. Jos taas tavoitteena on vaurastua, kuten useimmiten sijoittajilla on, säästötili ei ole siihen paras vaihtoehto. Esimerkiksi osakemarkkinoiden tuotto pitkällä aikavälillä tarkasteltuna on vuosittain ollut 8–10 prosenttia (Hämäläinen 2014, 6). Tämä tarkoittaa sitä, että jos sijoittaa esimerkiksi 100 euroa kuukausittain, on 15 vuoden päästä vajaan 20 000 euron sijoitettu summa kaksinkertaistunut.

Sijoittaminen ei ole mitään raketitiedettä tai paljon rahaa vaativaa toimintaa, kuten yleinen harhaluulo tuntuu olevan. Sijoittaminen on jokaisen ihmisen päivittäistä elämää. Säästötilille rahojen laittamisen lisäksi esimerkiksi asunnon ostaminen on sijoittamista. Järkevästi sijoittamisen voidaankin katsoa olevan sijoitus tulevaisuuteen. Vakaa taloudellinen tilanne tuo turvaa esimerkiksi yllättävien tilanteiden varalta, eikä kukaan varmasti pahastu ylimääräisestä käyttörahastakaan silloin tällöin. Kannattaa siis laittaa hiukan ajatusta mukaan, kun sijoittaa rahojaan.

Tässä luvussa käydään läpi hieman perusasioita, jotka jokaisen sijoittamisesta kiinnostuneen on hyvä tietää ennen sijoitusuransa aloittamista – jos siis puhutaan muistakin sijoitusinstrumenteista, kuin säästötilistä. Luvussa käydään läpi erilaiset omaisuuslajit eli erilaiset kohteet, joihin voi sijoittaa, yleisimmät sijoitusmuodot lyhyesti sekä perusasioita ja -käsitteitä liittyen näihin yleisimpiin sijoitusmuotoihin.

2.1 Omaisuuslajit ja sijoitusmuodot

Omaisuuslajeilla tarkoitetaan yleisesti erilaisia sijoituskohteita. Omaisuuslajeja ovat esimerkiksi osakkeet, korkotuotteet, valuutat ja reaaliomaisuuteen kuuluvat lajit kuten metsä tai sijoitusasunto. Korkotuotteilla puolestaan tarkoitetaan käytännössä erilaisia lainoja. Yleisin korkosijoittamisen tapa lienee rahan lainaaminen pankille säästötilin muodossa. Muita korkosijoittamisen tapoja ovat esimerkiksi erilaiset joukkovelkakirjat ja yrityslainat. (Isola 2015.)

Jokaisella omaisuuslajilla on omat tuoton lähteensä. Korkomarkkinoille sijoitettaessa tuotto on korvausta, jota rahan lainaaja maksaa rahan käytöstä. Osakemarkkinoilla tuotto taas syntyy osingoista ja osakkeiden arvon noususta. Omaisuuslajit eroavat toisistaan myös riskin suhteen. Esimerkiksi korkomarkkinoille sijoittamista pidetään yleensä kohtuullisen riskittömänä ja turvallisena tapana sijoittaa, kun taas osakkeita pidetään huomattavasti riskisempänä sijoituskohteena lyhyellä aikavälillä. Tämänkaltainen jako on kuitenkin kohtuullisen karkea yleistys, sillä riskit vaihtelevat myös omaisuuslajien sisällä riippuen siitä, mihin tarkalleen ottaen sijoitetaan. Omaisuuslajit erottavat toisistaan myös niiden käyttäytyminen talouden eri suhdanteissa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että toiset omaisuuslajit menestyvät paremmin noususuhdanteessa, toiset laskusuhdanteessa. Tämän takia onkin suositeltavaa sijoittaa useampaan omaisuuslajiin samanaikaisesti, jotta eri omaisuuslajit tasapainottavat tuoton ja riskin suhteen toisiaan talouden sykleissä. Tällaista toimintaa kutsutaan allokaatioksi. (Hämäläinen 2015, 7; Isola 2015.)

Omaisuuslajit ovat siis yleisesti erilaisia kohteita mihin voi sijoittaa, mutta omaisuuslajien sisällä on myös erilaisia sijoitusinstrumentteja. Esimerkiksi osakemarkkinoilla erilaisia instrumentteja ovat eri yhtiöiden osakkeiden lisäksi myös erilaiset osakerahastot. Puhekielessä sijoittamisella käsitetäänkin yleensä arvopaperiluokkiin sijoittamista, joka käytännössä on sijoittamista korko- ja osakemarkkinoille. Arvopaperimarkkinoille sijoittamisen saralla tunnetuimmat ja yleisimmät sijoitusinstrumentit ovat pörssilistatut sijoitusinstrumentit ja sijoitusrahastot. Juuri edellä mainituista sijoitustavoista seuraavissa alaluvuissa kerrotaankin hieman tarkemmin. Ovathan ne kuitenkin normaalille piensijoittajalle lähes poikkeuksetta vaivattomin tapa aloittaa sijoitusura, niin taloudellisesti kuin ajankäytöllisestikin. (Investori.com.)

2.1.1 Pörssiosakkeet

Pörssiosakkeet sijoitusmuotona perustuvat yritysten yhtiömuotoon, joka siis pörssiyhtiöiden kohdalla on aina osakeyhtiö, vielä tarkemmin sanottuna julkinen sellainen. Osakeyhtiön omistavat aina sen osakkeenomistajat. Pörssiyhtiötä voidaan kutsua myös listayhtiöksi, se on listautunut pörssiin, joka on kauppapaikka arvopapereille. Tämä puolestaan tarkoittaa sitä, että yrityksen osakkeet noteerataan arvopaperipörssin pörssilistalla, eli pörssiyhtiön osakkeilla voidaan käydä julkisesti kauppaa. Kun sijoittaja ostaa pörssiosakkeen, ostaa hän samalla myös pienen osuuden yrityksestä. Pörssiyhtiöt yleensä edustavat yrityselämän kirkkainta kärkeä. Pörssiyhtiön osakkeen omistaminen tuo luonnollisesti mukanaan myös oikeuksia. Näihin oikeuksiin kuuluu esimerkiksi oikeus pörssiyhtiön osakkaille jakamaan voittoa eli osinkoon, oikeus myydä osake edelleen ja oikeus osallistua yhtiökokoukseen. Osakkeen tuotto on kuitenkin epävarma, eli osakkeen omistamiseen liittyy aina riski. Pahimmassa tapauksessa koko sijoitetun pääoman voi menettää, jos yhtiö menee konkurssiin. (Leppiniemi 2002, 32, 70; Saario 2016.)

Pörssiosakkeen omistamisessa keskeisin tavoite lienee se, että yhtiön mahdollinen voitonjako tuottaa osakkeenomistajalle osinkoja. Kun sijoittaa osakkeisiin, saa hyvässä tapauksessa samalla säännöllisen tulovirran. Osinkojen tarkoitus onkin tietyllä tapaa palkita sijoittajia osakkeen omistamisesta ja siihen liittyvästä riskistä. Osinkotuottoja tavoittelevassa sijoittamisessa päämääränä piileekin siinä, että omistetun yhtiön liiketoiminta kasvaa ja kannattaa, jolloin yhtiö pystyy kasvattamaan rahamääräistä voitonjakoaan liiketoiminnan siitä kärsimättä. Kun voitonjako kasvaa, se johtaa ennen pitkää myös yrityksen osakkeen arvon nousemiseen. (Saario 2016.)

Osakkeen arvo ja sen vaihtelut ovatkin toinen keskeinen asia pörssiosakkeisiin sijoittamisessa. Pörssiyhtiön arvoon vaikuttavat asiat ovat sen liiketoiminnan tuotto, varallisuus, markkina-asema ja se, minkälaisen hyödyn se pystyy osakkeenomistajalle tuottamaan. Mitä paremmaksi yhtiö arvostetaan näiden kriteerien perusteella, sitä kysytympi yhtiön osake on pörssimarkkinoilla. Osakkeen arvo määräytyykin pörssimarkkinoilla loppujen lopuksi kysynnän ja tarjonnan perusteella, aivan kuten kaikessa muussakin kaupankäynnissä. Myönteiset uutiset yrityksestä nostavat osakkeen kysyntää ja tätä kautta sen hintaa, kielteiset uutiset puolestaan vähentävät kysyntää ja laskevat osakkeen hintaa. Avainasemassa pörssiosakkeisiin sijoittaessa onkin

kaupan ajoitus. Tavoitteena on aina ostaa halvalla, ja mahdollisesti osakkeista luopuessa myydä huomattavasti kalliimmalla. (Saario 2016.)

Miten pörssiosakkeiden osto- ja myyntiprosessi sitten käytännössä tapahtuu? Pörssiosakkeita ei nykyään omisteta missään kouriintuntuvassa muodossa, vaan ne ovat elektronisina arvo-osuuksina. Pörssiosakkeiden ostamisen edellytyksenä on arvo-osuutili. Se on kuin pankkitili, mutta rahan sijaan tilillä säilytetään arvopapereita kuten osakkeita. Arvo-osuustilin voi perustaa tekemällä sopimuksen valitsemansa osakevälittäjän kanssa. Suomessa toimivista välittäjistä esimerkkejä ovat vaikkapa Nordea ja Nordnet. Osakkeiden välittämisestä peritään välityspalkkio. Osakkeita ostaessa ja myydessä välittäjälle annetaan toimeksianto tapahtumasta, sen voimassaoloaika ja tapahtuman rajahinta. Rajahinta tarkoittaa ostotilanteessa osakkeen enimmäishintaa, mitä ostaja on siitä valmis maksamaan, ja myyntitilanteessa vähimmäishintaa, jolla osakkeenomistaja on valmis myymään osakkeitaan. Osakkeilla on siis kohtuullisen vaivaton käydä kauppaa, ja ne ovat helppoja muuttaa rahaksi. (Saario 2016.)

2.1.2 Perinteiset sijoitusrahastot

Sijoitusrahastot eivät niinkään ole sijoitusmuoto, kuin sijoittamisen työkalu. Rahastot voidaan jakaa karkeasti osake-, korko- ja yhdistelmärahastoihin. Rahastojen avulla voi kätevästi sijoittaa niin osakkeisiin, raaka-aineisiin kuin lainoihinkin. (Hämäläinen 2014, 8.) Koska tämä opinäytetyö on tarkoitettu lähinnä osakemarkkinoille suuntaavalle henkilölle, on tässä luvussa painotus pääosin osakerahastoissa.

Miten sijoitusrahasto sitten toimii? Esimerkiksi osakerahastojen kohdalla sijoituskohteena toimivat luonnollisesti osakkeet, yhdistelmärahastoissa taas puolestaan on sekä osakkeita että korkoinstrumentteja. Rahastosta puhutaan usein ”salkkuna”. Tämä tarkoittaa sitä, että yksi rahasto sisältää useita eri arvopapereita tai osakkeita. Sijoitusrahastoja perustavat rahastoyhtiöt, jotka ovat tavallisesti pankkien tai pankkiiriliikkeiden perustamia. Rahaston sisältämistä arvopapereista päättää ja huolehtii salkunhoitaja. Hän siis sijoittaa rahastoon sijoittaneiden sijoittajien varat heidän puolestaan. (Leppiniemi 2002, 101–102.)

Sijoitusrahasto koostuu rahasto-osuuksista. Kun ostat jotain rahastoa, ostat myös osuuden rahastosta. Toisin kuin suoria osakkeita ostaessa, rahasto-osuuksien lukumäärä ei pysy samana ostaessa ja myydessä. Eli kun sijoittaja hankkii rahasto-osuuden, kyseisen rahaston osuuksien lukumäärä kasvaa samalla. Vastaavasti osuuksien lukumäärä laskee, kun rahastoyhtiö lunastaa sijoittajan osuuden, eli kun sijoittaja myy oman osuutensa. Rahasto-osuuden ostamalla eli merkitsemällä siis sijoitat samalla kertaa useampiin osakkeisiin. (Leppiniemi 2002, 101.) Rahasto-osuuksien lunastus ja merkintä onnistuu vain kerran päivässä, joka tekee rahasto-osuuksilla kaupankäynnistä hiukan kankeaa. Rahasto-osuuksien lunastus pitää myös ilmoittaa etukäteen, ja niiden myyntihintakin tiedetään tarkkaan vasta viiveellä. (Kaartinen & Pomell 2012, 13; Ranta-Aho 2018, 24.)

Rahaston sisältämät arvopaperit sijoitetaan siis rahastoyhtiön ja salkunhoitajan toimesta rahaston sääntöjen mukaisesti. Nämä säännöt koostuvat esimerkiksi siitä, minkälaisiin kohteisiin rahasto sijoittaa. Sen lisäksi, että rahastossa voi olla erikseen vaikkapa korkotuotteita tai osakkeita, se voi myös kohdistaa sijoituksensa esimerkiksi maanosan, maan tai toimialan mukaan. Tällaiset asiat myös määrittävät rahaston riskin. Rahastojen riskit vaihtelevatkin suuresti. Joissakin rahastoissa riski on korkeampi, mutta niin on myös rahaston tuotto-odotus. Toiset rahastot puolestaan ovat riskittömämpiä, mutta niille ei ole odotettavissa yhtä suurta tuottoa kuin korkeariskisemmille. (Leppiniemi 2002, 101–110.)

Myös sijoitusrahastosta voi saada suoran osakesijoituksen tapaan tuottoa kahdella tapaa. Toinen on myyntivoitto, eli rahasto-osuuden arvo on myyntihetkellä suurempi kuin ostohetkellä. Siinä missä osakkeiden kohdalla toinen tapa tuottoon on osinko, sijoitusrahastossa sen vastine on rahaston sijoittajille jakama voitto-osuus. Sijoitusrahasto kuitenkin eroaa suorista osakeostoista kuluiltaan. Osakkeisiin sijoittaessa kulut koostuvat vain kaupankäyntikuluista, kun taas erilaisten rahastojen kohdalla kaupankäyntikulujen lisäksi peritään myös muita kuluja hallinnointi- ja säilytyspalkkioiden muodossa. Rahastosijoittaja siis maksaa jatkuvasti rahaston omistamisesta. Tällaisista rahastoista käytetään nimitystä aktiivinen rahasto. Osakemarkkinoilla on normaalien rahastojen lisäksi passiivisia indeksirahastoja, joissa palkkiot ovat huomattavasti aktiivisia rahastoja alhaisemmat. Ne seuraavat markkinoiden kehitystä ilman salkunhoitajan aktiivista toimintaa osakkeiden valinnan tai kaupankäynnin suhteen. Niiden tavoitteena on ainoastaan saavuttaa kohdemarkkinoiden mukainen tuotto, kun taas aktiiviset rahastot pyrkivät useimmiten saamaan mahdollisimman hyvän tuoton markkinoiden keskimääräi-

seen tuottoon nähden. (Leppiniemi 2002, 105–108.) Oma lukunsa on esimerkiksi hedge-rahastot, jotka pyrkivät aina absoluuttiseen tuottoon markkinatilanteesta huolimatta. Hedge-rahastot voidaankin lukea omaksi omaisuusluokakseen. (Kaartinen & Pomell 2012, 20.)

2.1.3 ETF-rahastot

ETF (Exchange-Traded Fund) on rahasto, jolla voi käydä kauppaa pörssissä osakkeiden tapaan. Se on siis pörssinoteerattu rahasto. ETF-rahastot sijoittuvat siinä mielessä sijoitusinstrumenttina osakkeiden ja perinteisten osakerahastojen väliin, että vaikka toimintaperiaate on perinteisten osakerahastojen kaltainen, niillä voi käydä kauppaa pörssissä sijoittajien kesken. Rahasto-osuuksia ei siis hankita rahoitusyhtiön kautta, eikä rahoitusyhtiö lunasta rahastoja myyntitilanteessa perinteisten rahastojen tapaan. ETF-rahastoissa siis ei myöskään ole merkintä- ja lunastuskuluja kuten perinteisissä rahastoissa, vaan kulut ovat kaupankäyntikuluja. Uusien ETF-arvo-osuuksien luominen ja lunastaminen tapahtuu valtuutettujen osapuolien toimesta. ETF-rahastoja kutsutaan myös indeksiosuusrahastoiksi. (Kaartinen & Pomell 2012, 7–13; Leppiniemi 2002, 103) Tässä luvussa ETF-rahastojen esittely pysyy vielä kohtuullisen suppeahkona, koska niihin pureudutaan työn aiheen mukaisesti tarkemmin luvuissa neljä ja viisi.

ETF-rahastot voivat perinteisten sijoitusrahastojen tapaan sijoittaa osakkeiden lisäksi myös muihin omaisuusluokkiin, kuten korkoihin, kiinteistöihin ja raaka-aineisiin. Valtaosa ETF-rahastoista on passiivisia rahastoja, eli ne pyrkivät saavuttamaan kohdemarkkinoidensa mukaisen tuoton seuraamalla valitsemaansa indeksiä. Käytännössä indeksi on luku, jonka tarkoitus on kertoa markkinoiden yleinen kehitys. ETF-rahastojen yksi kulmakivistä on, että sellaiseen sijoittava sijoittaja tietää koko ajan täsmälleen mitä arvopapereita rahastossa on ja kuinka paljon. ETF-rahastoja on tarjolla erittäin laaja valikoima, ja ne ovatkin nousseet viime vuosina sijoittajien suureen suosioon alhaisten kulujensa ja laajan tarjontansa vuoksi. (Kaartinen & Pomell 2012, 8; Ranta–Aho 2018, 25–26.)

2.1.4 Johdannaiset

Lisäksi muita osakemarkkinoilla käytettyjä sijoitusmuotoja ovat erilaiset johdannaiset. Johdannaiset eivät ole kovinkaan yleinen sijoitusmuoto, eivätkä ne lähtökohtaisesti ole sijoitusinstrumentteina sopivia aloittelevalle piensijoittajalle. Johdannaisten perusteiden tuntemisesta ei kuitenkaan ole haittaa tämän työn myöhempiä lukuja ajatellen.

Johdannaiset ovat sopimuksia tulevista kaupoista, ostoista ja myynneistä. Johdannaisiin sijoitettaessa ei siis sijoiteta mihinkään konkreettiseen asiaan. Johdannaissopimusten kohteena voi olla esimerkiksi osake, korko tai raaka-aine. Johdannaisten hinta määrittyykin kohde-etueden mukaan. Osakemarkkinoilla käytössä on esimerkiksi optioita ja futuureja. Optio on sopimus, joka sisältää oikeuden ostaa tai myydä osakkeita tai muita arvopapereita ennalta sovituna ajankohtana ennalta sovitulla hinnalla. Futuuri on muuten hyvin paljon option kaltainen, mutta siinä ei ole mahdollisuutta jättää osto- tai myyntimahdollisuutta käyttämättä. Futuuri on siis sitova sopimus. Johdannaisilla voi käydä kauppaa osakkeiden tapaan. (Leppiniemi 2002, 111; Sijoitustieto 2015.)

Koska ei liene perusteetonta olettaa, että asiaan vihkiytymätön ei täysin sisäistänyt johdannaisten toimintaperiaatetta, otetaan esimerkki. Jarmo Leppiniemi selittää asian kirjassaan Pörssikurssi näin:

Jos sijoittaja uskoo jonkun yhtiön nousevan, hän voi hankkia asianomaisen yhtiön osakkeita. Jos kurssi nousee vaikkapa 15 prosenttia, sijoittaja vaurastuu tämän verran. Vaihtoehtona on, että osakkeiden sijasta sijoittaja ostaakin optioita, esimerkiksi oikeuden myydä kolmen kuukauden kuluttua asianomaisen yhtiön osakkeita 15 prosenttia nykyistä korkeampaan hintaan. Optio-oikeudesta hän joutuu maksamaan olennaisesti vähemmän kuin osakkeesta. Jos osakkeen kurssikehitys on todella arvioidun myönteistä, option hinta nousee huomattavasti enemmän kuin tuo 15 prosenttia. Optioita hankittaessa maksettiin ainoastaan hinnan muutoksesta, ei hinnan muutoksen perustana olevasta osakkeesta. Jos osakkeen kurssi ei nousekaan, osakkeita ostaneella on osakkeet yhä kädessään niihin liittyvine kurssinnousu- ja laskuodotuksineen. Sen sijaan optioita hankkineen optiot raukeavat ja hän menettää koko niihin sijoittamansa rahamäärän. Näin optioihin liittyvä voiton tai tappion mahdollisuus on suurempi kuin osakkeessa.

Piensijoittajan kannalta merkittävin johdannainen lienee warrantti. Warrantit ovat toimintaperiaatteeltaan hyvin pitkälti option kaltaisia; ne antavat oikeuden ostaa tai myydä osakkeita ennalta sovittuun hintaan. Tosin warranttien voimassaoloaika on usein optioita pidempi. Warrantilla on aina rajoitettu voimassaoloaika. Käytännössä warrantit toimivat piensijoittajan työkaluna

tulevan kurssikehityksen veikkaamiseen. Tavoitteena niiden käytössä on hyötyä osakkeen tulevasta kurssikehityksestä ilman, että tarvitsee ostaa itse osakkeita, jotka sitovat huomattavasti enemmän rahaa. (Leppiniemi 2002, 114–115.)

Oma lukunsa on swap-sopimukset, joiden toiminnan peruseriaatteet on hyvä ymmärtää tämän työn aihetta silmällä pitäen. Swap-sopimuksessa sopimuksen osapuolet sopivat keskenään jatkuvista maksueristä toisilleen. Maksuerät voivat koskea esimerkiksi kiinteän koron ja liikkuvan koron erotusta tai ennalta sovitun hyödykkeen tai sijoituskohteen vaihtoa. Swap-sopimuksessa osapuolet tekevät siis keskenään eräänlaisen vaihtokaupan. (Nordnet Suomi 2010.)

2.2 Arvopaperimarkkinat ja pörssi

Piensijoittajan on tärkeää tuntea erilaisten osakkeisiin sijoittavien sijoitusinstrumenttien lisäksi myös niiden kohteena olevat markkinat. Arvopaperimarkkinat jakautuvat rahamarkkinoihin, johdannaismarkkinoihin ja pääomamarkkinoihin. Tosin arvopaperimarkkinoiden ja pääomamarkkinoiden väliin voi usein vetää yhtäsuuruusmerkin. Arvopaperimarkkinat tarkoittavat siis kaupankäyntiä arvopapereilla. Tärkein markkinapaikka arvopapereille on pörssi, jota Suomessa ylläpitää Nasdaq Helsinki Oy. Markkinapaikan kotimaa ei ole kuitenkaan määrittävä tekijä markkinoille, arvopapereita voidaan hakea kaupankäynnin kohteeksi myös muiden maiden markkinapaikoille, samoin kuin sijoittaja voi käydä kauppaa myös toisen maan markkinapaikalla. Markkinapaikan lisäksi myös sijoituspalvelun tarjoaja on välttämättömyys sijoitettaessa arvopaperimarkkinoille. (Valtiovarainministeriö; Finanssiala ry 2016.)

Yrityksillä lähtökohta markkinapaikkaan, tässä tapauksessa pörssiin, listautumisessa on rahoituksen saaminen. Listautuminen pörssiin tapahtuu useimmiten listautumisannilla; yritys laskee liikkeelle osakkeita, joita sijoittajat merkitsevät eli saavat oikeuden osakkeeseen maksamalla merkintäsumman. Osakkeiden ja muiden arvopapereiden liikkeellelaskua sanotaan ensimarkkinoiksi. Ensimarkkinoiden jälkeen alkavat jälkimarkkinat, jossa sijoittajat käyvät osakkeilla ja muilla arvopapereilla kauppaa keskenään. (Hämäläinen 2002, 32–33; Finanssiala ry.)

Esimerkiksi osakkeilla ja ETF-rahastoilla käydään kauppaa pörssissä. Suomessa pörssitoiminnasta vastaa Helsingin pörssi. Helsingin pörssi on perustettu vuonna 1912, mutta ensimmäisen

maailmansodan jälkeen pörssitoiminta oli varsin lapsenkengissä aina 1980-luvulle asti. Sen oikeudellinen asema ja säännöt olivat epäselviä, ja kaupankäynti oli pitkälti sisäpiirikauppaa. 1980-luvulla pörssitoiminta kuitenkin kääntyi nousuun, ja kun 1990-luvulla poistettiin ulkomaa-laisten kaupankäyntiä koskevat rajoitteet, osakemarkkinoiden suosio räjähti. Nykypäivänä Helsingin pörssin kaupankäyntiä vetävät pitkälti ulkomaiset pörssivälittäjät. Myös itse Helsingin pörssin omistus on ulkomailla, sillä sen omistaa Yhdysvaltalainen Nasdaq OMX Group -yhtiö. Käytännössä nämä seikat ovat kuitenkin merkityksettömiä, sillä nykyinen tietotekniikka ja rahaliikenne mahdollistavat pörssilistattujen tuotteiden kaupankäynnin missä tahansa pörssissä sijoittajan maantieteellisestä sijainnista huolimatta. (Saario 2016; Lindström & Lindström 2011.)

Osakemarkkinoilla tunnetaan laajasti käsite markkinoiden tehokkuudesta. Tämä tarkoittaa teoriaa, jonka mukaan kulloinkin olemassa olevat osakekurssit antavat oikean kuvan osakkeiden arvosta. Tehokkaiden markkinoiden teorian mukaan sijoittajat ovat informaation suhteen täysin samalla viivalla, mikä johtaa sijoittajien jatkuvan keskinäisen kilpailun kautta siihen, ettei osakemarkkinoilla ilmene ollenkaan hinnoitteluvirheitä. Teorian mukaan pörssikurssit sisältävät kaiken mahdollisen informaation nykytilasta sekä odotuksen tulevaisuudesta. Osakemarkkinoilla kaikkien katsotaan siis olevan samalla viivalla, eikä näin ollen yritysten analysoimisella ja kovallakaan taustatyöllä ole mahdollista saavuttaa muita parempia tai huonompia sijoituksia. Osakemarkkinoiden tehokkuutta ei ole kuitenkaan koskaan pystytty täysin todistamaan, ja teoriasta onkin olemassa runsaasti eriäviä mielipiteitä. Markkinoiden tehokkuutta on pyritty Suomessa lisäämään lainsäädännön ja sen kehittämisen avulla. (Hyttinen 2014, 20; Leppiniemi 2002, 61.)

2.3 Indeksi

Osakemarkkinoista puhuttaessa on tärkeää ymmärtää sana indeksi ja sen tarkoitus – etenkin kun mietitään tämän työn aihetta ja sen ymmärtämistä. Indeksi on luku, joka kuvastaa tietyn markkinan tai markkina-alueen yleistä kehitystä ja hintamuutosta. Indeksi koostetaan aina kulloinkin kyseessä olevaa markkinaa edustavista arvopapereista ja niiden hinnoista. Indeksi kertoo siis sijoittajalle markkinoiden suunnan. Indeksi voidaan muodostaa erilaisista hyödyke- ja arvopaperijoukoista, mutta yleisesti sillä tarkoitetaan osakeindeksiä. (Heikkilä 2017.)

Indeksejä voidaan muodostaa monin eri tavoin. Jokaisessa indeksissä on omat sääntönsä, joiden perusteella indeksi rakennetaan. Tällaisista esimerkkinä voi olla vaikkapa rajaus siihen, ettei yksittäisen yhtiön osuus saa olla enempää kuin 10 % indeksistä. Indeksistä voidaan myös muodostaa vaikkapa siten, että kaikki indeksin sisältämät yhtiöt painavat indeksissä saman verran, vaikka toiset yhtiöt olisivatkin huomattavasti toisia suurempia. Päinvastainen keino rakentaa indeksi on painottaa indeksin sisältämät yhtiöt niiden markkina-arvon perusteella. Ongelmana tässä tavassa on se, että yksittäiset yhtiöt saattavat painaa suhteettomankin paljon indeksissä. Indeksistä voidaan muodostaa esimerkiksi maantieteellisen sijainnin tai toimialan perusteella. (Heikkilä 2017; Nordnet Suomi 2016.)

Erilaisia indeksejä löytyy osakemarkkinoilta lukuisia määriä, sellaisista tunnetuimpia ovat esimerkiksi DJIA-indeksi ja S&P 500-indeksi. Viimeksi mainittu on maailman seuratuin osakeindeksi, joka koostuu 500 Yhdysvaltalaisesta huippuyrityksestä. S&P 500 kattaa suurimman osan koko Yhdysvaltojen osakemarkkinoiden arvosta. Tässä indeksissä eri yhtiöiden osakkeiden indeksiin vaikuttavat painot määräytyvät niiden markkina-arvon perusteella eli isompien yhtiöiden osakkeiden hinnanmuutokset myös vaikuttavat indeksin kehitykseen pienempiä yhtiöitä enemmän. DJIA eli Dow Jones Industrial Average on puolestaan historian ensimmäinen osakeindeksi, jossa indeksin arvo määritetään laskemalla osakkeiden hinnat yhteen. Muita tunnettuja indeksejä ovat esimerkiksi MSCI World -indeksi (kehittyneiden maiden osakemarkkinat), STOXX Europe 600 (Euroopan osakemarkkinat) ja FTSE 100 (Iso-Britannian osakemarkkinat). (Heikkilä 2017.) Suomessa on olemassa Helsingin Pörssin 25 vaihdetuimmasta osakkeesta muodostettu indeksi, eli OMX Helsinki 25. (Saario 2016.)

Indeksistä puhuttaessa usein nousee esiin indeksin voittaminen tai indeksiin sijoittaminen. Kuten siis edellisissä luvuissa kävikin jo ilmi, esimerkiksi passiiviset rahastot pyrkivät seuraamaan mahdollisimman vähin kustannuksin markkinoiden yleistä kehitystä, eli toisin sanoen ne seuraavat indeksiä. Tätä sanotaan indeksiin sijoittamiseksi. Jos taas pyrkimyksenä on saada sijoittaessa parempi tuotto kuin markkinoilta keskimäärin, puhutaan indeksin voittamisesta. Indeksiiin ei siis kuitenkaan voi suoranaisesti sijoittaa, vaan kyse on enemmänkin luonnehdinta sijoittajan käyttämästä sijoitusstrategiasta ja sijoitusinstrumentista. Usein indeksiä seuraavien rahastojen salkun sisältö on lähestulkoon identtinen vertailuindeksinsä kanssa. (Kaartinen & Pomell 2012, 9–10; Heikkilä 2017.)

3 SIJOITTAMISEN ALOITTAMINEN

Vaikka perustieto sijoittamisesta olisikin jo hallussa, ei silti ole suotavaa rynnätä tästä innostuneena syytämään rahojaan suin päin pörssiin. Ensin pitää määritellä itsensä sijoittajana. Sijoittajan onkin hyvä miettiä ennen ensimmäistä sijoitustaan muun muassa päämääriään, ajan- ja rahankäytöllisiä valmiuksiaan sekä riskinsietokykyään. Sijoittajan täytyy myös tietää keinot, miten edellä mainitut asiat sovitaan käytännön tasolla yhteen sijoittamisen kanssa. Tämän luvun tavoitteena onkin antaa sijoittajalle eväät arvopaperimarkkinoille lähtemiseen.

3.1 Tavoitteiden määrittely

Ensimmäinen asia, mistä sijoittajan kannattaa lähteä tulevaa sijoitusuraansa rakentamaan, on tavoitteiden määrittely. Mitä varten sijoitan? Joku voi sijoittaa säästääkseen rahaa lapsilleen, joku toinen voi sijoittaa saavuttaakseen taloudellisen riippumattomuuden. Joku voi sijoittaa vaikkapa saadakseen rahat uuteen autoon. Tavoitteen ollessa kirkkaana mielessä, on sen saavuttaminenkin helpompaa. Selkeän tavoitteen asettaminen myös auttaa esimerkiksi riskinhallinnassa ja oikean sijoitusinstrumentin valinnassa. Tärkeä asia tavoitteiden määrittelyssä on myös sijoitushorisontti, eli kuinka pitkällä aikavälillä sijoitetaan. Jos tavoitteena on taloudellinen riippumattomuus, sijoitushorisontin kannattaa olla lähempänä puolta vuosisataa kuin puolta vuosikymmentä. (Investori.com; Saario 2016.)

Tavoitteiden määrittelyyn ja tätä kautta itsensä löytämiseen sijoittajana kannattaa ottaa myös huomioon sijoitusten likviditeetti, eli niiden muutettavuus rahaksi. Jos haluat rahasi olevan nopeasti realisoitavissa, toiset sijoitusinstrumentit ovat tähän tarkoitukseen toisia parempia. Sijoitusten hyvä likviditeetti on tae siitä, että myytävälle arvopapereille löytyy helposti ja nopeasti ostajia. Huomionarvoinen asia on myös se, miten ja kuinka usein sijoittaja haluaa rahaa konkreettisesti muodossa tililleen. Jos tavoitteena on saada jossain vaiheessa sijoituksilleen vastinetta tasaisena tulovirtana, puhutaan passiivisesta tulosta: sijoittajan ei tarvitse nähdä vaivaa rahan saamiseksi tilille. Jos tavoitteena puolestaan on saada sijoituksilleen pelkästään mahdollisimman hyvä tuotto esimerkiksi eläkepäiviä varten, passiiviselle tulolle ei välttämättä ole tarvetta. (Saario 2016; Viinanen 2017.)

3.2 Riski ja tuotto

Yhteistä kaikelle sijoittamiselle on se, että siihen liittyy riskejä. Harva esimerkiksi ajattelee, että myös säästötilille säästäminen sisältää riskejä, vaikkakin häviävän pieniä sellaisia (Lindström & Lindström 2011). Erilaiset sijoitusmuodot erottaa aina riski ja tuotto. Tuoton takia esimerkiksi säästötilille säästäminen onkin yleisesti ottaen kohtuullisen huono tapa sijoittaa. Vaikka siinä riski onkin häviävän pieni, tuotto on pitkässä juoksussa jopa miinusmerkkinen. Pankkitilillä maakaavat rahat nimittäin yleensä menettävät arvoaan ajan myötä, vaikka sijoittamisen ensisijainen tavoite on yleensä kasvattaa vaurautta. Tämä johtuu inflaatiosta, rahan arvon jatkuvasta noususta. Jos haluaa rahojensa arvon säilyvän tai kasvavan, niiden tuottoprosentti pitää olla vähintään inflaation verran, mitä se ei useimmissa tapauksissa pankkitileillä ole. Inflaatio siis toisin sanoen nakertaa rahojen arvoa. (Sijoittaja.fi.)

Tuotosta puhuessa yksi maininnan arvoinen asia on korkoa korolle -ilmiö, jota myös maailman kahdeksanneksi ihmeeksi kutsutaan. Korkoa korolle -ilmiö tarkoittaa sitä, että sijoitetuille varoille kertynyt tuotto kasvaa myös korkoa alkuperäisen sijoituksen lisäksi. Jos sijoitettu varallisuus on esimerkiksi 1000 euroa ja vuotuinen tuottoprosentti on 5 %, seuraavana vuonna alkuperäisen 1000 euron lisäksi myös saatu 50 euron voitto kasvattaa seuraavan vuoden tuottoja. Korkoa korolle -ilmiötä voimistaakin paitsi korkea tuotto, myös sijoitusaika. Efektillä onkin erittäin merkittävä osuus pitkän aikavälin sijoituksissa. (Morningstar.)

Riski ja tuotto kulkevat aina käsi kädessä. Mitä suurempaan tuottoon on mahdollisuus, sitä suurempi myös riski on. Tämä on sellainen asia, minkä jokaisen sijoittajan on hyvä muistaa. Yhtälö, jossa yhdistyy korkea tuotto ja matala tai olematon riski, on mahdoton. Sijoittajan on siis määriteltävä oma riskinsietokykynsä, kuinka paljon on valmis häviämään. Aina on nimittäin olemassa mahdollisuus, että sijoittaja ei saa koskaan sijoittamaansa pääomaa takaisin. Tästä syystä sijoittajan onkin siis aina syytä ottaa sijoituskohteista tarkkaan selvää, jotta tuotto-odotukset ja riski kohtaavat sijoittajan oman näkemyksen kanssa. Riskiä ei kuitenkaan saa pelätä. Jos minkäänlaista riskiä ei ole valmis ottamaan, myöskään tuottoa sijoitetuille rahoille ei ole odotettavissa. Sijoittamisessa täytyy kuitenkin aina muistaa se, että sijoitetusta pääomasta voi hävitä vain sata prosenttia, kun taas tuoton mahdollisuudelle ei ole ylärajaa. (Leppiniemi 2002, 12; Saario 2016.)

Arvopaperimarkkinoilla riski ilmenee osakkeen hinnan vaihteluna. Osakemarkkinoilla riskiä on olemassa kahdenlaista; markkinariskiä ja yritysrisikiä. Yritysriskistä puhutaan yksittäisen yrityksen kohdalla. Yritysriskistä on kyse puhuttaessa esimerkiksi sijoituksen kohteena olevan yrityksen kasvu- ja tulostilanteesta, taloudellisesta asemasta ja kannattavuudesta. Huonot uutiset koskien yritystä kasvattavat yritysrisikiä. Esimerkiksi Volkswagenin päästöskandaali oli realisoitunut yritysrisiki. Markkinariski taas tarkoittaa riskejä, jotka vaikuttavat hinnanvaihteluun jollain tietyllä markkina-alueella. Yritys- ja markkinariskiä voidaan välttää sijoittamalla useisiin eri sijoituskohteisiin eri markkinoilla ja markkina-alueilla. (Lindström & Lindström 2011.)

Osakemarkkinoilla riskiä tarkastellaan usein erilaisten tunnuslukujen kautta. Volatiliteetti eli tuoton keskihajonta kertoo rahasto-osuuden tai yksittäisen osakkeen hinnan vaihtelun suhteutettuna sen keskimääräiseen hintaan vuoden aikana. Mitä korkeampi volatiliteetti on, sitä suurempaa osakkeen hintavaihtelu on ollut. Volatiliteetti ilmoitetaan prosentteina. Beta-kerroin puolestaan kuvaa osakkeen hintaherkkyttä. Tämä tarkoittaa yksittäisen osakkeen hintamuutoksen riippuvuutta koko markkinan hintamuutokseen. Jos beta-kerroin on yksi, osakkeen hinta muuttuu samaan tahtiin markkinoiden keskimääräisen hinnanmuutoksen kanssa. Lisäksi on myös kehitetty työkalu mittaamaan sijoituksen tuotto-riskisuhdetta, tätä sanotaan Sharpen luvuksi. (Leppiniemi 2002, 90; Haavisto 2015.)

3.3 Allokaatio ja hajauttaminen

Usein arvopapereihin sijoittamisen yhteydessä törmää termeihin allokaatio ja hajauttaminen. Hajauttamisella tarkoitetaan yksinkertaistetusti sijoitusten jakamista useampaan eri kohteeseen, olipa kyse sitten yksittäisistä osakkeista, omaisuuslajista, toimialasta tai markkina-alueesta. Käytännössä kyse on siis riskin hajauttamisesta. Kuten jo aiemmin kävikin ilmi, allokaatio on oma terminsä eri sijoitusluokkiin hajauttamiselle. Kun sijoitukset jaetaan useaan eri kohteeseen, ei yhden osa-alueen vaikutus sijoitussalkkuun ole niin suuri. Allokaatiolla siis tasapainotetaan sijoitussalkun kehitystä riskin ja tuoton suhteen. Myös hajauttaminen omaisuuslajien sisällä on tärkeää. Jos sijoitussalkku sisältää esimerkiksi yhden ainoan markkina-alueen osakkeita tai arvopapereita, voi vaikkapa luonnonkatastrofi kyseisellä markkina-alueella romahduttaa koko salkun arvon. Jos taas sijoitukset kohdistuvat tasaisesti viidelle eri markkina-alueelle, on yhden markkina-alueen vaikutus salkkuun vain viidesosa. Hajauttamista kutsutaankin yleisesti sijoittamisen ilmaiseksi lounaaksi. (Isola 2015; Lindström & Lindström 2011.)

Etenkin osakemarkkinoilla toimiessa omaisuuslajin sisällä tehtävä hajautus on merkittävässä roolissa. Maantieteellinen hajauttaminen siis tarkoittaa sijoitusten jakamista eri maanosiin ja maihin. Maantieteellisen hajautuksen merkitys ei kuitenkaan tämän päivän jatkuvasti globalisoituvassa maailmassa ole välttämättä kovinkaan suuri. Eri maiden taloudet ovat jatkuvasti yhä riippuvaisempia toisistaan, ja pörssiyritykset ovat useimmiten monikansallisia. Yksittäisen maan talouden kehitys ei siis välttämättä vaikuta juurikaan maassa toimivan pörssiyrityksen menestykseen. Suurempi merkitys sen sijaan lienee toimialakohtaisella hajauttamisella. Yleensä saman toimialan yrityksiin nimittäin vaikuttavat myös samat ympäristötekijät, saman alan yritykset ovat sidoksissa toisiinsa. Eri kohteisiin hajauttamisen lisäksi puhutaan myös ajallisesta hajauttamisesta. Ajallinen hajautus tarkoittaa sijoitusten kerryttämistä pikkuhiljaa ajan myötä. Tällä eliminoidaan riski osakkeiden hankkimisesta silloin, kun hinnat ovat korkeimmillaan. Keskeyttämisen kohdalla ajallinen hajauttaminen on tosin enemmän välttämättömyys kuin varsinainen keino suojautua riskeiltä; on taloudenhoidon kannalta huomattavasti helpompaa sijoittaa kuukausittain hiukan rahaa usean vuoden ajanjaksolla verrattuna isomman konttasumman sijoittamiseen kerralla. (Lindström & Lindström 2011; Hämäläinen 2016, 28–30.)

Koska riski ja tuotto elävät lähes poikkeuksetta symbioosissa, riskin laajan hajauttamisen ajatellaan pienentävän myös tuotto-odotuksia. Tunnetun suomalaisen sijoittajan Kim Lindströmin ja hänen poikansa Tommin mukaan hajautetun salkun tuotto-odotus onkin sama, kuin yksittäisten osakkeiden tuotto-odotusten keskiarvo. Heidän mukaansa hajautetulla salkulla menetetään mahdollisesti erinomaisesta yksittäisestä osakkeesta saatava hyöty, mutta samalla vältetään mahdolliset floppiosakkeet. (Lindström & Lindström 2011.) Tämä ei kuitenkaan kaikkien teorioiden mukaan ole koko totuus, sillä esimerkiksi professori Meir Statman pitää mainittujen erinomaisten osakkeiden metsästyksiä enemmän uhkapelinä kuin varsinaisena sijoittamisena (Statman 2004).

3.4 Sijoitussuunnitelma

Kun sijoituspolkunsa ensiaskeleita tallaa piensijoittaja omaa edellytykset sijoitusuransa aloittamiseen, on siinä kohtaa yleensä hyvä aika laatia henkilökohtainen sijoitussuunnitelma. Käytännössä tämä tarkoittaa etukäteen mietittyjä periaatteita, joilla sijoittajalla on oma tilanteensa

huomioon ottaen parhaat mahdollisuudet päästä tavoitteeseensa. Henkilökohtaista sijoitussuunnitelmaa miettiessä sijoittajan kannattaa ottaa huomioon jo aiemmissa luvuissa käsiteltyjen tavoitteiden ja riskinsietokyvyn lisäksi esimerkiksi omat kulutustottumuksensa sekä ajankäytölliset ja taloudelliset resurssinsa. Sijoitussuunnitelmaa tarvitaan, jotta sijoittaminen säilyy johdonmukaisena; tunteen ei kannata antaa viedä. Kertaalleen laaditun sijoitussuunnitelman ei tietenkään tarvitse olla lopullinen. Tilanteet muuttuvat, niin myös ihmiset. Sijoitussuunnitelman uudelleen miettiminen voikin joskus olla paikallaan esimerkiksi elämäntilanteen muuttamisen myötä. (Saario 2016; Pörssisäätiö 2017.)

Oman sijoitussuunnitelman ollessa selvillä on seuraava askel siihen sopivien työkalujen valinta. Onkin suositeltavaa päättää vielä erikseen sijoittajaprofiiliaan tukeva strategia. Osakemarkkinoille tähtäävälle henkilölle on olemassa jo ”valmiiksi” kehiteltyjä, yleispäteviä strategioita. Keskiwerolle, pitkän sijoitushorisontin omaavalle sijoittajalle Osta ja pidä -strategia on yleensä ”se oikea”. Osta ja pidä on juuri sitä mitä nimikin kertoo, eli ostetaan jatkuvasti arvopapereita tasaisena virtana myymättä niitä juuri ollenkaan. Tässä toimintaperiaatteessa luotto markkinoiden pitkän aikavälin kasvuun on keskeisessä roolissa. Osta ja pidä -strategiassa korkoa korolle -ilmiöstä saadaan maksimaalinen hyöty, kun kaupankäynti rajoittuu lähinnä pelkkiin ostoihin. Kaupankäyntikulut pysyvät siis alhaisena. Osta- ja pidä strategiassa pitkällä aikavälillä tapahtuva ajallinen hajauttaminen tasaa myös markkinaheilahteluja: ei ole tarvetta myydä laskusuhdanteessa, kun sijoitukset on tarkoitus pitää hamaan tulevaisuuteen asti. (Nordnet Suomi 2017.)

Osta ja pidä -strategian kanssa voidaan yhteensovittaa myös jo edellisessä luvussa esiin nousut indeksisijoittaminen. Indeksisijoittaminen tarkoittaa siis pyrkimystä saavuttaa markkinoiden keskimääräinen eli vertailuindeksin mukainen tuotto. Indeksisijoittamisessa ei siis haeta pika-voittoja tai onnenkantamoisia. Myös indeksisijoittamisen yhtenä kulmakivenä on korkoa korolle -ilmiön hyödyntäminen alhaisten kulujen kautta. Indeksisijoittaminen sopii työkaluksi niin pitkän kuin lyhyemmänkin sijoitushorisontin omaaville sijoittajille. Keskiarvostrategiat ovat puolestaan läheistä sukua niin indeksisijoittamiselle kuin Osta ja pidä -strategiallekin. Myös niissä ajallinen hajauttaminen on keskeinen osa toimintaperiaatetta. Ostetaan tasaisesti, jolloin vältetään ostamasta kurssien ollessa korkeimmillaan. Keskiarvostrategiat ovat siinä mielessä passiivinen sijoitusmuoto, että markkinoita ei tarvitse seurata kovinkaan paljoa. (Nordnet Suomi 2017.)

Osakemarkkinoilla osakkeet jaetaan yleensä kahteen eri luokkaan, jotka voivat myös olla eri sijoitusstrategioiden perustana. Nämä luokat ovat arvo-osakkeet ja kasvuosakkeet. Arvo-osakkeet ovat vakaasti käyttäytyviä, niiden arvo pysyy hyvin myös laskusuhdanteessa. Arvo-osakkeet ovat yleensä myös hyviä osingonmaksajia. Kasvuosakkeet puolestaan ovat käyttäytymiseltään huomattavasti arvo-osakkeita epävarmempia, kasvuyhtiöiden osakkeiden kurssit saattavat heilahdella rajustikin. Kasvuyhtiöt eivät kasvun aiheuttamia kuluja kattaakseen myöskään välttämättä maksa osinkoa ollenkaan, maksettaessakin osingon määrä on yleensä pieni. (Pörssisäätiö 2017.)

Kasvuosakkeilla on yleisen käsityksen mukaan kuitenkin huomattavasti arvo-osakkeita enemmän käyttämätöntä potentiaalia kurssien nousuodotuksien suhteen. Tämä ei kuitenkaan välttämättä ole koko totuus, sillä tutkimusten mukaan arvosijoittamisen on todettu olevan huomattavasti kasvusijoittamista tuottavampaa pitkällä aikavälillä (Fama & French 1992). Tämä johtuu suurelta osin siitä, että voimakkaasti kasvavien yhtiöiden tullessa yleiseen tietoon, kysyntä nostaa niiden hinnan liian korkeaksi. Sijoittajien odotukset ovat myös usein liian optimistisia kasvun jatkumisen suhteen. Kasvuosakkeisiin sijoittaminen onkin ehkä enemmän lyhyelle aikavälille sopivaa toimintaa. Osakejaottelun myötä myös sijoittaja voi päättää sijoitusstrategiakseen joko arvosijoittamisen tai kasvusijoittamisen. Arvosijoittaja luottaa vakaisiin arvorytyksiin ja niiden osingonmaksukykyyn, kasvusijoittaja taas hakee huomattavasti korkeammalla riskillä myös korkeamman tuoton mahdollisuutta. Kasvusijoittaminen vaatii aiemmin mainittuja strategioita huomattavasti enemmän taustatyötä sijoittajalta, eikä tämäkään välttämättä johda korkeisiin tuottoihin. (Lindström & Lindström 2012; Pörssisäätiö 2017.)

4 ETF-RAHASTOJEN PERUSTEET

Tässä luvussa käydään aiempaa, hyvin lyhyttä esittelyä tarkemmin läpi ETF-rahastojen perusteet, jotta lukijalla on tarpeeksi taustatietoa ja informaatiota, kun aletaan käsittelemään tämän työn keskeisintä osa-aluetta. Lyhyesti kerrattuna ETF-rahastot eli indeksiosuusrahastot ovat siis rahastoja, joilla perinteisistä rahastoista poiketen voi käydä kauppaa pörssissä osakkeiden tapaan. ETF-rahastot pystyvät sijoittamaan eri omaisuusluokkiin samalla tavalla kuin perinteiset rahastotkin. (Kaartinen & Pomell 2012, 8.)

ETF-rahastoista puhuessa täytyy muistaa, että ETF:t ovat vain yksi osa-alue listattujen tuotteiden tuoteperheessä. ETF-rahastojen lisäksi myös ETN:t (Exchange Traded Notes) ja ETC:t (Exchange Traded Commodities) ovat yläkäsitteen ETP (Exchange Traded Products) alla. ETN-tuotteella tarkoitetaan pörssinoteerattua velkakirjasertifikaattia, ETC taas on pörssilistattu tuote raaka-aineisiin, joka myös on usein velkakirjamuotoinen. Edellä mainitut tuotteet eivät niinkään ole rahastomuotoisia, vaan ennemminkin sertifikaatteja. Kuitenkin kun puhutaan ETF-tuotteista, niillä tarkoitetaan usein koko ETP-perhettä. (Nordnet Suomi 2016; Kaartinen & Pomell 2012, 31–32.)

4.1 Historia

Aiemmin tässä työssä onkin jo käynyt ilmi indeksi, siihen sijoittaminen ja indeksirahastot. ETF-rahastojen historiassa ja niiden alussa edellä mainituilla asioilla onkin ollut varsin merkittävä rooli. Viime vuosisadan jälkimmäisellä puoliskolla indeksoinnin kehityksen seurauksena syntyi ensimmäinen kaikille avoin kustannustehokas ja hyvin hajautettu indeksirahasto vuonna 1976. Rahasto oli John Boglen perustama First Index Investment Trust -rahasto. Kyseinen rahasto saikin varsin pian seuraa, kun muut huomasivat idean kannattavuuden. Reilun kymmenen vuoden päästä tästä, vuonna 1989, näki ensimmäinen varsinainen ETF-rahasto päivänvalon. Tuolloin idea ei vielä kantanut kovinkaan pitkälle, mutta vuonna 1993 julkaistiin ensimmäinen nykyisellä mallilla toimivalla ETF-tuote, SPRDRs, joka sijoittaa varansa Yhdysvaltojen S&P 500 -indeksiin mukaan. SPRDRs on vielä tänäkin päivänä maailman suurin ETF. Tästä alkoi ETF-rahastojen suosion nousu, ja vuonna 2000 niiden määrä olikin kasvanut jo 92 kappaleeseen. ETF-tuotteiden suosio räjähti käsiin vuosina 2006–2007, jolloin ETF-tuotteiden lukumäärä

nousi yli tuhanteen. Suomessa ensimmäinen ETF näki päivänvalonsa vuonna 2002. Se seurasi Helsingin pörssin 25 vaihdetuimman osakkeen indeksiä (OMX Helsinki 25). (Kaartinen & Pomell 2012, 9–10.)

Tänä päivänä ETF-tuotteet ovat niin pienien kuin suurempienkin sijoittajien käytetyimpiä sijoitusinstrumentteja. ETF-rahastojen suosion kasvukäyrä osoittaa vieläkin jyrkästi ylöspäin, sillä vuonna 2017 ETF-tuotteisiin sijoitettiin yli 600 miljardia dollaria, kun vuonna 2016 vastaava luku oli 379 miljardia. ETF:ien hallinnoimien varojen määrä hipookin yhteensä lähes 5000 miljardia dollaria. (Ranta-Aho 2018, 25; Järvenpää 2018, 55.)

4.2 Rakenne ja toiminta

Kuten on jo käynytkin ilmi, ETF-tuotteet ovat toimintaperiaatteeltaan käytännössä vastaavia perinteisten rahastojen kanssa. ETF-rahastot luokitellaankin virallisesti rahastoiksi, ja niitä koskee samanlainen sääntely kuin perinteisiäkin rahastoja. Yksittäinen ETF siis on siihen rahojaan sijoittaneiden sijoittajien hallitsema sijoitussalkku, jonka omaisuus koostuu sen omistamista arvopapereista. Useimmat ETF:t ovat toimintaperiaatteeltaan passiivisia, joten rahastoyhtiön rooli ETF-tuotteiden toiminnassa on tältä osin varsin pieni. (Kaartinen & Pomell 2012, 31.)

ETF-rahastot ovat pörssilistattuja tuotteita, eli niillä pystyy käymään kauppaa pörssissä osakkeiden tapaan. Tämä tarkoittaa myös sitä, että perinteisistä rahastoista poiketen ETF-tuotteille noteerataan jatkuvasti pörssissä yksikköhinta, ja kaupankäyntitapahtuman jälkeen sen vaikutus omaan sijoitussalkkuun on välitön. Perinteisissä rahastoissahan rahasto-osuuden tarkkaa hintaa ei tiedä etukäteen, ja kaupankäynti tapahtuu viiveellä. ETF:n hinta määrittyy osakkeen tapaan pitkälti kysynnän ja tarjonnan mukaan, mutta tämän lisäksi ETF:n hintaan vaikuttaa myös markkinatakausmekanismi. Markkinatakaaja on ETF-tuotteen liikkeellelaskijan hallinnoima taho, joka varmistaa ETF-tuotteen hinnan pysymisen lähellä salkun markkina-arvoa. Markkinatakaaja määrittelee ETF-rahastolle sen omistuksien mukaisen laskennallisen arvon ylä- ja alapuolelle sijoittuvat osto- ja myyntihinnat. Tämä tarkoittaa sitä, että jos ETF-rahaston kurssi nousee liian korkeaksi salkun todelliseen arvoon nähden, voi markkinatakaaja hankkia lisää osakkeita ja julkaista lisää ETF-osuuksia. Vastaavasti kurssin laskiessa markkinatakaaja voi ostaa rahasto-osuuksia, jonka jälkeen ne puretaan ja myydään. Näin rahasto-osuuksien

määrää säätelemällä saadaan ETF:n hinta pysymään tasaisena. (Finanssivalvonta 2015; Nordnet Suomi 2016.)

Kuten perinteisiä rahastojakin, myös ETF-rahastoja on sekä aktiivisia että passiivisia. Ylivoimaisesti suurin osa ETF-rahastoista on kuitenkin passiivisesti toimivia, ja ETF:t käsitetäänkin yleensä automaattisesti passiivisesti sijoittaviksi tuotteiksi. Passiiviset ETF:t pyrkivät siis perinteisten indeksirahastojen tapaan seuraamaan mahdollisimman tarkasti valitsemaansa indeksiiä, ne eivät yritä voittaa markkinoita aktiivisen salkunhoidon avulla. ETF:n ja valitun kohdeindeksin tuottoeron kertoo tracking error. Tracking errorin ollessa miinuksella, on rahaston tuotto jäänyt seuraamastaan indeksistä. Plussalla oleva tracking error taas on tuottanut vertailuindeksiään paremmin. Hyvissä indeksiiä seuraavissa rahastoissa tracking error on nollan tuntumassa tai plussalla. Ero indeksin ja ETF:n välillä voi syntyä monestakin syystä, tällaisista esimerkkeinä kaupankäyntikulut, hallinnointipalkkiot ja osinkojen maksun ajoitus. (Kaartinen & Pomell 2012, 13; Nordnet Suomi 2016.)

ETF-rahastoilla ei kuitenkaan ole kaikilla täysin yhteneväinen rakenne. ETF:t voidaan rakentaa suoraan arvopapereihin sijoittamalla tai ETF voi vaihtoehtoisesti sisältää arvopaperijohdannaisia. ETF:t jaotellaankin joko synteettisiin tai fyysisiin rahastoihin niiden sisältämien tuotteiden mukaan. Puhutaan erilaisista arvopaperikoreista. Seuraavissa luvuissa tutustutaan tarkemmin fyysisen ja synteettisen ETF:n eroihin ja ominaisuuksiin. (Kaartinen & Pomell 2012, 32.)

4.2.1 Fyysinen ETF

ETF:n ollessa fyysinen rahasto sijoittaa suoraan kohdeindeksin sisältämiin arvopapereihin, joko kaikkiin tai vain osaan. Tästä syystä sijoittaja tietää tarkkaan rahaston sisällön. Fyysisten ETF-tuotteiden yhtenä ominaisuutena on osakelainaus lisätuottojen saamiseksi. Osakelainausta harjoittavat myös perinteiset rahastot. Kun arvopaperikori sisältää kaikki indeksin sisältämät arvopaperit, sanotaan tätä täydeksi replikoinniksi. Fyysisesti replikoidun ETF:n tuottoero kohdeindeksiin on yleensä varsin pieni, koska ETF on sisällöltään täsmälleen samanlainen kuin kohdeindeksi. Fyysisiä ETF-tuotteita pidetään yleensä synteettisiä riskittömämpinä, etenkin kun puhutaan pitkän aikavälin sijoituksesta. Jos fyysisen ETF:n liikkeellelaskija tekee esimerkiksi konkurssin, sijoittaja saa täysimääräisesti osuutensa mukaisen rahamäärän sen jälkeen, kun kyseessä olevan ETF:n osakkeet ovat myyty. Toisaalta tämän takia fyysiset ETF:t

ovat yleensä myös hiukan kalliimpia kustannuksiltaan. (Kaartinen & Pomell 2012, 32–37; Nordnet Suomi 2016.)

Fyysiset ETF:t eivät kuitenkaan aina ole välttämättä täydellisesti replikoituja. Puhutaan myös optimoiduista ETF-tuotteista. Optimoitu ETF-rahasto ei vastaa sisällöltään täysin kohdeindeksiä, vaan se pyrkii poimimaan indeksistä ”parhaat palat” niin, että salkun sisältö kuitenkin kuvaa indeksiä mahdollisimman hyvin. Optimoidun ETF-rahaston ero täysin replikoituun näkyy siinä, että optimoitu ETF ei seuraa indeksiä yhtä tarkasti kuin täydellisesti replikoitu tuote. Fyysiset ETF:t ovat Yhdysvalloissa suosiossa, kun ETF sijoittaa osake- ja korkomarkkinoille. Eurooppalaisissa ETF-tuotteissa on puolestaan enemmän eroja rahaston rakenteen suhteen. (Kaartinen & Pomell 2012, 32–37; Nordnet Suomi 2016.)

4.2.2 Synteettinen ETF

Synteettinen ETF rakennetaan siis johdannaisista, tarkemmin sanottuna swap-sopimuksella eli kassavirtojen vaihtosopimuksella. Tämä tarkoittaa sitä, että ETF on tehnyt vastapuolen, esimerkiksi pankin, kanssa sopimuksen, jossa pankki maksaa rahastolle päivittäin indeksin mukaisen tuoton. Vastapuoli saa taas tästä korvauksena ns. vakuuskorin (kutsutaan myös substituuttikoriksi), joka sisältää pääosin samoja tuotteita, kuin ETF:n kohdeindeksi. Vakuuskori voi kuitenkin sisältää myös muita arvopapereita kohdeindeksin ulkopuolelta. Synteettisesti rakennetussa eurooppalaisissa ETF-rahastossa vakuuskorin sisältö täytyy UCITS III-sääntelyn mukaisesti sisältää vähintään 90 % ETF-rahastoon sijoitetun omaisuuden arvosta. Pohjois-amerikkalaisissa ETF-tuotteissa vastaavaa rajoitusta ei ole. Synteettinen ETF on usein halvempi ylläpitää liikkeellelaskijalle, joten yleensä ne ovatkin myös kuluiltaan fyysisiä ETF-tuotteita halvempia. Tähän syy piilee siinä, ettei synteettistä ETF-rahastoa tarvitse päivittää esimerkiksi indeksipainotusten muuttuessa kuten fyysisistä ETF-rahastoa. (Nordnet Suomi 2016; Finanssivalvonta 2011.)

Synteettisessä ETF-rahastossa on siis aina mukana vastapuoli, joko yksi tai useampia (single swap tai multi swap). Tuotto-odotus on sekä synteettisissä että fyysisissä ETF-rahastoissa sama, koska tavoitteena kummallakin on saavuttaa vain vertailuindeksin mukainen tuotto. Toisin kuin fyysisissä ETF-rahastoissa, synteettisissä rahastoissa on sen rakenteen takia kuitenkin mahdollisuus siihen, että ETF:n liikkeellelaskijan konkurssitilanteessa osa sijoituksista jää

palautumatta. Tätä kutsutaan vastapuoliriskiksi, joka eurooppalaisissa ETF:issä voi olla enintään 10 % sijoitusten arvosta (vakuuskori kattaa 90 % sijoituksista). Vastapuoliriski on yleensä pienempi sellaisissa ETF-rahastoissa, joissa on vastapuolia useampi kuin yksi. Tähän päivään mennessä vastapuoliriski ei ole kuitenkaan kertaakaan realisoitunut, joten se ei ainakaan lyhytaikaisissa sijoituksissa ole välttämättä kovinkaan merkittävä tekijä. (Kaartinen & Pomell 2012, 33; Nordnet Suomi 2016.)

Synteettisten ETF-tuotteiden etuihin kuuluu muun muassa se, että ne ovat etenkin fyysisiä, optimoituja ETF-rahastoja tarkempia seuraamaan indeksiä. Synteettisten ETF-tuotteiden tracking error on siis yleensä erittäin pieni. (Kaartinen & Pomell 2012, 36.)

4.3 Millaisia ETF-rahastoja on olemassa?

ETF-tuotteiden maailmassa tarjontaa riittää jokaiselle. Erilaisten ETF-rahastojen avulla piensijoittajalla on mahdollisuus päästä käsiksi niin osake- ja korkomarkkinoille kuin kiinteistö- ja hyödykemarkkinoillekin. Omaisuuslajien lisäksi ETF:t ovat omiaan myös sijoitettaessa kapeammillekin markkinoille, esimerkiksi maan tai teollisuudenalan mukaan. On myös olemassa ETF-tuotteita, joilla pääsee sijoittamaan erikoismarkkinoille, kuten esimerkiksi listaamattomiin yrityksiin. Erilaiset ETF:t voivat myös valita kohteensa esimerkiksi suurten osinkojen tai tuloskasvun perusteella. Mahdollisuudet ovat siis ETF-markkinoilla käytännössä rajattomat. (Finanssivalvonta 2011.)

Koska ETF-tuotteiden valikoima on niin kirjava joka suhteessa, ne eroavat luonnollisesti myös riskeiltään ja tuotoiltaan. Vaikka indeksisijoittamista pidetäänkin yleensä kohtuullisen vähärisenä vaihtoehtona sijoittamiseen, esimerkiksi markkina-alueen kapeus luonnollisesti nostaa riskejä vaikkapa erilaisten erikois-ETF:ien kohdalla. Yksi esimerkki korkean riskin omaavista ETF-tuotteista on vivutettu ETF. Vivutetun ETF:n perusidea on hyödyntää markkinoiden heilahteluita lyhyellä aikavälillä kaksin- tai kolminkertaistamalla kohde-etuuden arvonmuutoksen. Tavoitteena vivutetuilla ETF-tuotteilla on siis saavuttaa kohdeindeksin mukainen päivätuotto moninkertaisena. Tuotto-odotuksen ollessa näinkin kova, luonnollisesti myöskin riskit kasvavat. Muita esimerkkejä korkeariskisistä ETF-tuotteista ovat esimerkiksi käänteiset ETF:t, joissa kurssilaskun aikaan sijoitusten tuotto nousee ja päinvastoin. Tällaiset korkean riskin omaavat

ETF:t sopivat kuitenkin lähinnä lyhytaikaiseen sijoittamiseen ammattilaisten työkaluina, joten tässä työssä ei käsitellä niitä tämän enempää. (Finanssivalvonta 2011.)

ETF-tuotteet voivat rakenteen lisäksi erota myös muilta ominaisuuksiltaan. Yksi tällaisista merkittävistä eroista on niiden tapa toimia osingonmaksun kanssa. Osa ETF-rahastoista maksaa rahaston sisältämien osakkeiden tuottamat osingot ulos, kun taas osa sijoittaa osingot edelleen rahaston sisälle. Puhutaan kasvu- ja tuotto-osuuksista. Tämä on etenkin verotuksellisista syistä sellainen asia, mikä kannattaa panna merkille ETF-rahastoihin sijoitettaessa. Osingot edelleen sijoittavien ETF-rahastojen suurena etuna pidetäänkin – etenkin Suomen verotuksen piirissä – maksimaalista hyötyä korkoa korolle -ilmiöstä. (Nordnet Suomi 2016.)

Huomionarvoisia tuotteita ETF-perheessä ovat myös Smart Beta -ETF:t. Smart Beta -strategioiden kulmakivenä on indeksin painotusten muodostaminen keskittymällä tiettyyn tavoitteeseen tai mittariin, esimerkiksi hyviin osingonmaksajiin tai poikkeuksellisen hyvin arvonsa säilyttäneisiin yrityksiin. Smart Beta -strategiat siis sijoittavat periaatteessa indeksiin, mutta ne muodostavat indeksin sisällön painotuksineen itse. Smart Beta -strategiat voidaankin lukea jonkinlaiseksi aktiivisen ja passiivisen sijoittamisen välimuodoksi: niissä yhdistyvät passiivisen indeksisijoittamisen kustannustehokkuus ja läpinäkyvyys yhdessä aktiivisen rahastonhoidon tuotto-odotusten kanssa. (Ranta-Aho 2018, 25; Huovinen 2016.)

4.4 ETF-rahastot Suomessa

ETF-rahastot ovat kasvattaneet suosiotaan huomasti viime vuosina. Aiemmin lähinnä isompien sijoittajatahojen työkaluina pidetyt ETF:t ovat saavuttaneet myös Suomessa piensijoittajien keskuudessa jalansijaa, mistä kertoo esimerkiksi se tosiseikka, että Nordnetin palvelussa ETF-sijoittajien määrä lisääntyi vuosina 2016–2017 peräti 56 prosentilla. (Nordnet 2017.) Tosin samaan aikaan Nordnetin asiakasvaroista ETF-tuotteisiin oli sijoitettu vain noin kuusi prosenttia, joten mistään kovin valtavasta suosiosta ei voida ainakaan toistaiseksi puhua, kun puhutaan Suomen markkinoista. (Laitila 2017.)

Suosion tasaisesta kasvusta huolimatta ETF-sijoittajien palvelemisessa lienee Suomessa kuitenkin vielä parantamisen varaa, sillä vuoden 2017 keväällä tehty Vuoden välittäjä 2017 -tutkimus kertoo karua kieltään siitä, etteivät suomalaiset sijoittajat koe ETF-tuotteiden tarjontaa tai

välittäjien kykyä tukea asiakkaitaan ETF:ien valinnassa tarpeeksi hyväksi. Nordnet sai välittäjistä ylivoimaisesti parhaat pisteet kummassakin edellä mainitussa kategoriassa, mutta senkin palvelu jäi tutkimukseen osallistuneiden Osakesäästäjien keskusliiton jäsenien mielestä ainoastaan hyväksi. (Ranta-Aho 2018, 27.) Tiedon ja tuen hankintaan Suomessa vaikuttanee varmasti osaltaan myös se, että ETF-tuotteet eivät ole pankeille ja varainhoitajille kannattavia tuotteita. Enemmän suositellaan pankin omia rahastoja tai sellaisia tuotteita, joista on luvassa suuret palkkionpalautukset. (Laitila 2017.)

Kotimaisia, Helsingin pörssiin listattuja ETF-rahastoja on olemassa vain yksi, Seligsonin OMX Helsinki 25, joka nimensä mukaisesti sijoittaa Helsingin pörssin osakeindeksin mukaisesti. Suomessa yleisimmät kaupankäynnin kohteena olevat ETF:t ovat peräisin Saksasta. Suomessa ETF-rahastojen tarjontaa rajoittaa jonkin verran se, että EU-alueelle rekisteröityjen ETF-rahastojen avaintietoesite täytyy olla saatavilla myös sen maan kielellä, johon rahastoa on markkinoitu. Tämä johti esimerkiksi yhdysvaltalaisen ETF-tuotteiden poistumiseen Suomen markkinoilta vuoden 2018 alussa. Käytännössä tällä ei kuitenkaan ole suurta merkitystä, sillä lähes kaikille yhdysvaltalaisille ETF-tuotteille löytyy lähes identtinen, suomenkielisen avaintietoesitteen omaava, eurooppalainen vastine. Irlannista ja Saksasta peräisin olevat ETF-tuotteet ovatkin korvanneet yhdysvaltalaiset serkkunsa lähes täysin. (Ranta-Aho 2018, 27; Paasi 2017.)

5 ETF-RAHASTOT SIJOITTAJAN TYÖKALUNA

Aiemmassa luvussa käsiteltiin ETF-rahastojen perusrakennetta, toimintaa, historiaa ja nykytilaa. Tässä luvussa pureudutaan tarkemmin ETF-rahastojen ominaisuuksiin sekä etuihin ja haittoihin piensijoittajan sijoituskohteena. Tämän luvun tavoitteena onkin antaa piensijoittajalle tarpeellinen tieto siitä, miten ETF-rahastot toimivat käytännön tasolla piensijoittajan työkaluna ja miten ne vertautuvat muihin sijoitusmuotoihin. Koska ETF-rahastoja pidetään usein synonyyminä passiivisille indeksiosuusrahastoille, tässä luvussa ei käsitellä aktiivisella salkunhoidolla sijoitettavia ETF-rahastoja erikseen, vaan teksti on kirjoitettu nimenomaan passiivisesti sijoitettavista ETF-tuotteista.

5.1 Kulut ja kaupankäynti

Kuten onkin jo useaan otteeseen käynyt ilmi, ETF-tuotteet ovat pörssilistattuja, eli niillä voi käydä kauppaa pörssissä osakkeen tapaan. ETF-rahastojen kohdalla kaupankäynti voikin tapahtua kahdella tapaa: joko primaarikaupankäyntinä tai jälkimarkkinakaupankäyntinä. Primaarikaupankäynnissä rahaston osuudenomistaja ei ole suoraan kaupan toisena osapuolena, kun taas jälkimarkkinakaupankäynnissä kaupan toinen osapuoli on aina osuudenomistaja. Primaarikauppa ei sikäli ole piensijoittajan kannalta oleellinen asia, että se liittyy rahasto-osuuksien luomiseen ja lunastamiseen. (Kaartinen & Pomell 2012, 39–41.)

Piensijoittajan kaupankäynti tapahtuu siis jälkimarkkinoilla, ihan samalla tavalla kuin osakkeiden kaupankäyntikin. Käytännön tasolla kaupankäynti tapahtuu niin, että pörssin järjestelmään annetaan myynti- ja ostotarjouksia tai tehdään kauppvoja markkinahintaan. Toisin kuin perinteisissä rahastoissa, ETF-rahastoissa rahaston arvoon vaikuttaa myös kysyntä ja tarjonta. Aikaisemmassa luvussa kävikin jo ilmi markkinatakaajan merkitys osto- ja myyntilaidan määrittäjänä ETF-tuotteiden kaupankäynnissä. Arvopaperivälittäjälle tehtävässä toimeksiannossa on määriteltävä myös itse rajahinta, ellei halua käydä kauppaa päivän kurssin mukaan. Mahdollista on myös tehdä ns. stop loss -ehto, mikä tarkoittaa osuuksien myyntiä automaattisesti, kun hinta putoaa sijoittajan määrittelemälle tasolle. Kaupankäynnin suhteen ETF-rahastoissa on siis hiukan enemmän tekemistä kuin perinteisten rahastojen merkitsemisessä ja lunastamisessa. (Kaartinen & Pomell 2012, 14, 39–41; Finanssivalvonta 2015.)

ETF-tuotteiden kenties merkittävimpana etuna pidetään yleisesti niiden matalia kuluja. ETF-rahastoissa on yleensä hallinnointipalkkiot perinteisten rahastojen tapaan, mutta ETF-tuotteissa ne ovat yleensä huomattavasti halvemmat. ETF-rahastoissa hallinnointipalkkio ilmoitetaan yleensä prosentuaalisena kokonaiskulusuhteena eli TER-lukuna. TER-lukuun sisältyy hallinnointipalkkioiden lisäksi esimerkiksi mahdolliset säilytyspalkkiot ja muut hallinnolliset kulut. ETF-tuotteiden kulurakenteen edullisuudesta kertoo se, että siinä missä perinteisten rahastojen hallinnointikulut ovat yleensä noin 1,5–2 prosenttia, ETF-tuotteissa ne ovat poikkeuksetta vain murto-osan tästä. (Nordnet Suomi 2016; Finanssivalvonta 2015.) Esimerkiksi maailman suurimman varanhoitajan BlackRockin iShares-nimeä kantavat ETF:t ovat kaikki kokonaiskuluiltaan alle 0,4 prosenttia (Järvenpää 2018).

ETF-tuotteissa kulurakenteeseen kuuluu myös kaupankäyntikulut. Ne eivät synny merkintä- ja lunastuspalkkioista kuten aktiivisesti hoidetuissa rahastoissa, vaan kaupankäyntipalkkioista arvopaperivälittäjälle. Lisäksi kaupankäyntikustannuksiin on aina myös huomioitava spread, eli osto- ja myyntikurssin erotus. Mitä alhaisempi spread on, sitä lähempänä osto- ja myyntihinnat ovat toisiaan. Vastaavasti korkean spreadin omaavassa ETF:ssä osto- ja myyntilaidan erotus on suuri. Isoa spreadia pidetään yleensä merkinä markkinatakauksen huonosta toiminnasta ja tätä kautta huonosta likviditeetistä eli sijoitusten muutettavuudesta rahaksi. Spreadin suuruus on yleensä merkille pantava asia etenkin siinä kohtaa, kun käydään paljon kauppaa pienillä kertasijoituksilla. (Kaartinen & Pomell 2012, 15; Nordnet Suomi 2016.)

ETF-sijoittamisessa – kuten muussakin sijoittamisessa – huomionarvoisia asioita ovat myös verotukselliset seikat. Yksityissijoittajien omistamien ETF-rahastojen tuotot ovat pääomatuloja. ETF on oikeudelliseltaan muodoltaan rahasto, joten myös verotus vastaa perinteisiä rahastoja. Tämä tarkoittaa sitä, että ETF-rahastojen tuotonjaosta perittävä vero on hiukan suurempi kuin suorissa osakesijoituksissa. Huomioon on kuitenkin otettava, että ETF:n ollessa kasvuosuus, ei rahaston sisälle kertyneitä osinkoja veroteta, jos rahasto kohdistaa sijoituksensa EU:n alueelle. Jos EU-alueelle rekisteröity ETF sijoittaa Yhdysvaltoihin, menee osingoista tällöin 15 prosentin lähdevero, jolloin rahasto sijoittaa osingot takaisin 85-prosenttisesti. Osingot ulosmaksavassa ETF:ssä taas pääomaverot vie potista 30–34 prosenttia, joten kasvuosuudet saavuttavat tässä suhteessa merkittävän veroedun. Tästä syystä kasvuosuusrahastot ovatkin erittäin hyviä välineitä pitkäaikaiseen sijoittamiseen. (Kaartinen & Pomell 2012, 41; Paasi 2015.)

5.2 Hajauttaminen

Yhtenä ETF:n merkittävänä etuna pidetään myös hajauttamisen helppoutta. ETF-tuotteita on olemassa lähes kaikille kuviteltavissa oleville markkinoille, ja allokaatiosta lähtien erittäin kattavaan hajautukseen riittääkin vain muutama erilainen ETF. Myös esimerkiksi osakemarkkinoiden sisällä hajauttamiseen ETF-sijoittamisessa riittää vain yksi keskitetty kauppa, kun osakkeita poimiessa kauppvoja tarvitaan useita. Sen lisäksi, että tämä seikka painaa kaupankäyntikuluja huomattavasti alaspäin, se myös säästää sijoittajalta huomattavasti ajallista panostusta. Hajauttamisen helppous ja hyödyllisyys kulujen suhteen ilmenee myös siten, että ne tarjoavat esimerkiksi korko- ja hyödykemarkkinoille sijoitettaessa helpon ja edullisen tavan harrastaa allokoitua. Edellä mainittuihin omaisuuslajeihin suoraan sijoittaminen kun vaatii yleensä merkittävän kertasijoituksen, jonka lisäksi esimerkiksi tietyille hyödykemarkkinoille on kohtuullisen vaikea päästä. (Kaartinen & Pomell 2012, 15–16.)

Etenkin osakkeisiin sijoittavilla ETF-rahastoilla hajauttamisen helppous on erittäin merkittävä tekijä. Sen lisäksi, että sijoittaja voi yhdellä kaupalla hajauttaa osakkeensa vaikkapa koko maailmaan, ETF:t tarjoavat loistavan mahdollisuuden myös henkilökohtaisen näkemyksen ottamiseen varsin pienellä vaivalla ja ennen kaikkea kohtuullisen pienellä riskillä. ETF-rahastoilla hajautettaessa hajautuksen tarkkuudessa voikin mennä erittäin syvälle keskittymällä erikseen esimerkiksi yhtiön kokoon tai todella spesifiseenkin toimialaan. Esimerkiksi terveysalan kasvuun uskova voi muun hajautuksen lisäksi erikseen valita salkkuunsa vielä sellaisen ETF:n, jonka indeksi on muodostettu kyseisen alan yrityksistä. (Nordnet Suomi 2016.)

Sen lisäksi että ETF-tuotteet ovat allokoinnin lisäksi omiaan esimerkiksi maantieteelliseen ja toimialakohtaiseen hajautukseen, on Suomessa ETF-tuotteiden saralla tarjolla loistavia mahdollisuuksia myös ajalliseen hajautukseen. Esimerkiksi pohjoismainen osake- ja rahastovälittäjä Nordnet tarjoaa mahdollisuuden kuukausisäästää ETF-rahastoihin täysin ilman välityspalkkioita. (Nordnet 2016.)

5.3 ETF-rahastot suhteessa perinteisiin rahastoihin

Merkittävin ero ETF-rahastojen ja perinteisten, aktiivisesti hoidettujen rahastojen välillä on tietenkin kulurakenne. Etenkin aktiivisesti hoidettuihin rahastoihin verrattuna passiiviset ETF-rahastot ovat kuluiltaan huomattavasti alhaisempia, koska indeksiin sijoittavat rahastot eivät käy aktiivisesti kauppaa. Periaatteessa passiivisesti sijoittavat ETF:t tinkivät tässä suhteessa tuotto-odotuksesta, koska indeksiä ei pyritä voittamaan. Tämä ei kuitenkaan ole välttämättä koko totuus, sillä tutkimusten mukaan useimmat aktiivisestikaan hoidetut rahastot eivät pysty lyömään indeksiä, eivätkä ne korkeiden kulujensa takia välttämättä yllä edes indeksin tuottoon. ETF-rahastojen kustannustehokkuus on siis huomattavasti aktiivisia rahastoja parempi. (Saario 2016.) Etenkin pitkäaikaisissa sijoituksissa matalien kulujen lisäksi erittäin keskeiseksi asiaksi tuottoa ajatellen nousee osinkojen uudelleensijoittaminen, kun kyseessä on kasvuosuus-ETF. Kun rahaston kulut ovat alhaiset ja sen tuottamat voitotkin sijoitetaan eteenpäin ilman veroseuraamuksia, niin korkoa korolle -ilmiöstä saadaan revittyä huomattavan suuri hyöty. Näiden kahden asian summalla passiiviset ETF:t saavatkin sellaisen lyömäaseen aktiivisesti hoidettuja rahastoja vastaan, että sen hyödyntämättä jättämistä on vaikea perustella. (Nordnet Suomi 2016; Kaartinen & Pomell 2012, 41.)

Lisäksi erottavia tekijöitä ETF:n ja perinteisen rahaston välillä ovat reagointinopeus ja likviditeetti. ETF-tuotteita voi ostaa ja myydä mielensä mukaan, kun perinteisiä rahastoja voi merkitä ja lunastaa vain kerran päivässä. ETF-tuotteille myös noteerataan perinteisistä rahastoista poiketen jatkuvasti hinta, mikä tekee ETF-tuotteiden kaupankäynnistä nopeaa ja vaivatonta. Perinteisten rahastojen tapauksessa kaupankäyntiprosessi taas on varsin hidas ja aikaavievä, niissä kaupat pitää ilmoittaa rahastoyhtiölle hyvissä ajoin. Hinta perustuu vasta päivän päätteeksi tehtävään rahaston omaisuuden markkina-arvon laskemiseen, jonka jälkeen kaupat päästään tekemään. ETF-tuotteiden omaama kaupankäynnin nopeus mahdollistaakin esimerkiksi lyhytaikaisen sijoittamisen täysin eri tavalla perinteisiin rahastoihin verrattuna. ETF-tuotteiden kohdalla myös markkinatakaus takaa likviditeetin. (Nordnet Suomi 2016; Ranta-Aho 2018, 25.)

Pörssinoteerauksen tuoma kaupankäyntiprosessin keveys on ETF:n merkittävin ero myös perinteiseen indeksirahastoon verrattuna. Kuluerot eivät indeksirahastojen ja ETF-rahastojen välillä ole samaa luokkaa kuin aktiivisesti hoidettuihin rahastoihin verrattuna, mutta yleisesti ot-

taen ETF:t päihittävät kuluiltaan myös indeksiin sijoittavat perinteiset rahastot. Joitain poikkeuksiakin tosin löytyy. (Ranta–Aho 2018, 26.) Merkittävänä erona perinteisiin rahastoihin voidaan lukea myös ETF-rahastojen läpinäkyvyys. Sijoittaja tietää – etenkin fyysisen ETF:n ollessa kyseessä – tarkkaan, mitä arvopapereita rahasto sisältää ja millä painoilla. Tämä ei ole perinteisissä rahastoissa sanottua. (Lönngqvist 2017.)

ETF-rahastojen huonoksi puoleksi – etenkin aloittelevien piensijoittajien näkökulmasta – on mainittava kaupankäynnin eteen nähtävä vaiva verrattuna perinteisiin sijoitusrahastoihin. Perinteisissä rahastoissa tarvitsee vain tehdä toimeksianto rahasto-osuuden merkitsemisestä tai lunastamisesta, jonka jälkeen hinta määritellään rahaston sisältämien omistuksien perusteella valmiiksi. ETF-rahastoissa hintaan vaikuttaa rahaston markkina-arvon lisäksi kysyntä ja tarjonta, ja sijoittajan onkin itse määriteltävä esimerkiksi rajahinta rahasto-osuuksia myydessä. (Ranta–Aho 2014; Nordnet Suomi 2016.)

5.4 ETF-rahastot suhteessa suoraan osakesijoittamiseen

Äärimmäisen ison edun ETF-rahastot saavuttavat suoriin osakeostoihin nähden hajauttamisessa ja sen helppoudessa. Sen lisäksi, että se on jo valmiiksi hajautetuilla ETF-tuotteilla huomattavasti vaivattomampaa, saavutetaan sillä myös merkittäviä säästöjä kulujen suhteen. Kun hajautetaan yksittäisiä osakkeita poimimalla, menee jokaisesta ostosta erikseen välityspalkkio. ETF:n kohdalla tarvitaan vain yksi välityspalkkio jo todella laajaan hajautukseen. Hajauttaminen suorilla osakeostoilla vaatii myös huomattavasti enemmän perehtymistä yksittäisiin yhtiöihin riskin pienentämiseksi. Mahdollista on toki myös koota suorilla osakeostoilla täysin jotain kohdeindeksiä vastaava salkku, mutta kustannusten kannalta sen voidaan sanoa olevan täysin järjetöntä. Toisaalta taas laaja hajautus syö mahdollisten yksittäisten menestysosakkeiden tuottoa, joten normaaleilla, indeksiin sijoittavilla ETF-rahastoilla pikavoitot voi unohtaa. (Nordnet 2016; Kaartinen & Pomell 2012, 15.)

Kun osakkeissa on aina olemassa sekä yritys- että markkinariski, ETF:n kautta indeksiin sijoitettaessa yritysrisikin osuus laskee mitättömän pieneksi. ETF-tuotteiden valmis hajauttaminen kohdeindeksin mukaisesti varmistaa sen, ettei yhden yhtiön menestys vaikuta kovinkaan rat-

kaisevasti ETF:n arvoon. Tämä myös mahdollistaa suoria osakeostoja merkittävästi riskittömämmän vaihtoehdon sijoittaa entuudestaan tuntemattomille ja vaikeapääsyisimmille markkinoille. Myös ulkomaisiin osakkeisiin ja uusille toimialoille sijoitettaessa ETF-rahastot ovat useimmiten suoria osakeostoja vaivattomampi ja kustannustehokkaampi vaihtoehto. Lisäksi yritysrisikin poistuminen laajasti hajautettuihin ETF-tuotteisiin sijoitettaessa onkin etenkin keltanokkasijoittajalle osakepoimintaa huomattavasti helpompaa henkisesti, kun kurssiheilahtelu pysyy oletettavasti tasaisempaan. (Saario 2016; Kaartinen & Pomell 2012, 15–16.)

Kun kyseessä on kasvuosuus-ETF, on sen saavuttama verohyöty osinkojen osalta pitkässä juoksussa osakkeisiin nähden merkittävä. Kun osakkeiden maksamista osingoista piensijoittaja maksaa veroa yhteensä 25,5–28,9 % (osingoista 85 % veronalaista tuloa, pääomaveron 30–34 %), ETF-rahastojen sisälle kertyneistä osingoista verotetaan vain lähdeveroa, jonka osuus on korkeimmillaankin huomattavasti pääomaveron pienempi. Jos taas halutaan tasaista kassavirtaa, on pörssiosakkeiden verotus parempi. Siinä missä osakkeiden osingosta 15 % on verotonta tuloa, ETF-tuotteiden tuotto-osuuksista pääomaveron verotetaan koko summasta. (Paasi 2015; Verohallinto 2015; Verohallinto 2017.)

5.5 Indeksisijoittaminen

Useimmissa tapauksissa ETF-rahastot ovat työkaluja indeksiin sijoittamiseen, joten ETF-sijoittaminen käsitetäänkin yleensä nimenomaan indeksisijoittamisen kautta. Tästä syystä onkin perusteltua käsitellä indeksisijoittaminen ETF-sijoittamisen osa-alueena omana alalukunaan. Lyhyesti kerrattuna indeksisijoittamisella siis tarkoitetaan sijoittamista jonkin tietyn kohdeindeksiin mukaisesti, joko kokonaan tai osittain. Indeksisijoittamisessa ei pyritä aktiivisella kaupankäynnillä saamaan parasta mahdollista tuottoa, vaan tavoite on ainoastaan saavuttaa kustannustehokkaasti valitun kohdemarkkinan keskimääräinen tuotto. Indeksiiin sijoittavalla ei siis ole aktiivista näkemystä markkinoiden suunnasta, vaan indeksiin sijoittava luottaa markkinoiden jatkuvaan kasvuun. (Nordnet Suomi 2017; Harma 2017.)

Indeksisijoittaminen on saanut alkunsa jo 1970-luvulla, mutta varsinaiseen suosioon ne ovat nousseet vasta kuluvan vuosituhaten puolella (Kaartinen & Pomell 2012, 9–10). Indeksisijoittaminen on varsin helppo keino sijoittaa, koska aktiivisen näkemyksen puuttuminen säästää

valtavasti aikaa ja vaivaa esimerkiksi yhtiöihin ja markkinoihin tutustumisen suhteen. Passiivisen sijoittajan ajattelutapa nojaakin monesti juuri indeksisijoittamisen vaivattomuuteen; joko siitä syystä, ettei aika tai kiinnostus riitä paneutumaan sijoituskohteisiin kovinkaan tarkkaan tai vaihtoehtoisesti indeksin voittamista ei nähdä pitkällä aikavälillä realistisena, eikä ylituottojen yrittämistä nähdä tämän vuoksi vaivannäön arvoisena. Kaikkien aikojen menestynein sijoittaja, aktiivisella sijoittamisella maailman rikkaimmaksi mieheksi noussut Warren Buffett pitää keski-vertosijoittajan aktiivista näkemystä jopa haitallisena, koska hänen mukaansa markkinoihin perehtyminen – tai sen yrittäminen – heikentää piensijoittajan päätöksentekokykyä ja altistaa virheille. Indeksiin sijoitettaessa tiedetään aina mitä saadaan, ja lisäksi sitä pidetään myös kohtuullisen riskittömänä tapana sijoittaa. (Nordnet Suomi 2017; Harma 2017; Heikkilä 2016.) Indeksisijoittajilla on siinä mielessä ajatuksilleen vahva selkänoja, että historian mukaan aktiivisesti hoidetut, indeksin voittamiseen pyrkineet rahastot ovat lähes säännönmukaisesti hävinneet tuotossa passiivisesti sijoittaville rahastoille, kun sijoittamisen kulut on otettu huomioon (Ranta-Aho 2014).

Indeksiin sijoittaminen on myös sikäli perusteltua, etenkin riskiä välttäville sijoittajille, että esimerkiksi Yhdysvaltojen S&P 500 -indeksin vuosittainen tuotto on ollut keskimäärin noin 10 % viimeisen 20 vuoden aikana. Aktiivisesti sijoittava piensijoittaja ei taas keskimäärin ole päässyt lähellekään samaa tuottoa. (Heikkilä 2016.) Indeksiin sijoittamisen kiistattomista hyödyistä huolimatta se jakaa vahvasti sijoitusammattilaistenkin näkemyksiä. Esimerkiksi tunnettu suomalainen sijoittaja Kim Lindström uskoo vakaasti markkinoiden lyömisen mahdollisuuteen pitkälläkin aikavälillä. (Lindström & Lindström 2011.)

5.6 Riskitekijät

ETF-rahastoissa, kuten kaikissa muissakin sijoituskohteissa, on tarjolla riskiprofiililtaan hyvin erilaisia tuotteita. On olemassa nöyrästi ja pilkuntarkkaan indeksiään seuraavia ETF:iä, on olemassa ETF:iä, jotka pyrkivät poimimaan indeksistä parhaat palat. On olemassa hyvin kapeille markkinoille suunnattuja ETF-tuotteita ja koko maailman yritykset kattavan indeksin tuotteita. Jokaisessa ETF:ssä on siis omat riskinsä, joissain ne ovat hiukan suuremmat ja joissain hiukan pienemmät. Tässä luvussa käsitellään yleisesti ETF-sijoittamiseen ja erilaisiin ETF-tuotteisiin liittyviä mahdollisia riskejä.

Ensinnäkin ETF-sijoittamiseen sisältyy valuuttariski. Valuuttariskistä puhutaan, kun sijoituksen kohteena olevilla markkinoilla käytetään valuuttana jotain muuta kuin sijoittajan kotimaassa käytössä olevaa rahaa. ETF-tuotteiden kohdalla yleisin valuuttariski liittyy euron ja Yhdysvaltain dollarin väliseen kurssiin. Jos vaikkapa suomalainen piensijoittaja sijoittaa yhdysvaltalaiseen ETF-tuotteeseen, toimii kaupankäyntivaluuttana luonnollisesti dollari. Valuuttariski on myös läsnä silloin, kun sijoitetaan esimerkiksi eurooppalaiseen ETF:ään jonka kohdemarkkina on Yhdysvallat. Vaikka tässä tapauksessa kaupankäynti tapahtuukin euroina, on kohde-etueden sisältämät arvopaperit niin sanotusti dollarin piirissä. Esimerkiksi Yhdysvaltojen pörssiin sijoittaessa valuuttariskin realisoituminen tarkoittaisi käytännössä sitä, että USA:n dollarin arvo suhteessa euroon heikkenee. Tästä taas seuraisi piensijoittajan sijoitusten tuoton aleneminen. (Nordnet Suomi 2016; Wolper 2012.)

Aiemmin tässä työssä käsitellyistä asioista ETF-rahastoissa on myös aina olemassa markkinariski eli riski siitä, että kohdemarkkinat eivät kehity odotetulla tavalla tai että ne romahtavat kokonaan. Markkinariskiäkin voidaan toki pienentää hajauttamalla laajasti. Lisäksi synteettisissä ETF-tuotteissa on olemassa vastapuoliriski. Vastapuoliriski on riski siitä, ettei sijoittaja saa kaikkia sijoituksiaan takaisin ETF:n liikkeellelaskijan eli vastapuolen kaatuessa. Eurooppalaisen sääntelyn mukaan vastapuoliriski voi kuitenkin olla enintään 10 % sijoituksista. Useissa ETF-rahastoissa voi olla myös likviditeettiriski. Likviditeettiriski on yleisesti ottaen erityisen korkea etenkin synteettisissä ETF:issä ja sellaisissa ETF:issä, joiden kohdemarkkina on kapea. Jos kohdemarkkina on kovin tarkasti rajattu ja harvinainen, se voi aiheuttaa tilanteen, jossa markkinoilla ei yksinkertaisesti ole markkinahintaisia osto- ja myyntitarjouksia. Yksi merkittävä riskitekijä liittyy ETF:n indeksin seuraamiseen, puhutaan aktiivisen poikkeaman riskistä. Tällä tarkoitetaan ETF:n (negatiivista) poikkeamaa indeksistä. Taustatyönsä hyvin tehnyt piensijoittaja osaa välttää aktiivisen poikkeaman riskiä huomioimalla ETF:n tracking errorin. (Nordnet Suomi 2016; Finanssivalvonta 2015.)

Yksi ETF-rahastojen uhkakuvista liittyy niiden suosion räjähdysmäiseen kasvuun viime vuosina. Kun harvinaisemmille, spesifisille markkinoille sijoittavissa ETF:issä on olemassa likviditeettiriski, jotkut näkevät saman riskin koskevan myös yleisesti ETF-rahastoja laskumarkkinan tullessa. Tämä pelko juontaa juurensa siihen, että ETF:ien likviditeettiä nykyisessä laajuudessaan ei ole koskaan testattu laskusuhdanteessa. Monia asiantuntijoita myös mietityttää, että voiko ETF-sijoitusten ja ylipäättään indeksiin sijoittamisen jatkuvasti kasvava trendi vääristää markkinoita. Kun osakkeiden kysyntä on tarjontaa suurempi, tämä näkyy osakkeiden hinnan

nousuna. Kun ETF-tuotteiden kysyntä on tarjontaa suurempi, markkinatakausmekanismi luo markkinoille lisää rahasto-osuuksia, jotta hinta pysyisi tasaisena. Markkinatakausmekanismin toimivuutta puolestaan ei joidenkin tahojen mielestä ole todistettu tilanteessa, jossa ETF:iä alettaisiin myymään isossa mittakaavassa. (Harma 2017; Blomster 2017.)

5.7 ETF-rahaston valinta

ETF-rahastojen lähes rajaton tarjonta ja moninaisen hajauttamisen helppous ei kuitenkaan välttämättä aina ole pelkästään hyvä asia. Erilaisia indeksejä ja niitä seuraavia ETF-rahastoja on markkinoilla jopa tuhansia, mikä varmasti on osaltaan hämmentämässä piensijoittajan päätöksentekoa. Ennen ETF-markkinoille lähtemistä onkin hyvä miettiä jo etukäteen sijoittajan sijoitussuunnitelmaan ja tavoitteisiin sopivia kriteereitä ETF-rahaston valinnassa. Jo muutamalla kriteerillä, kuten tuotto-odotuksilla, riskinsietokyvyllä ja sijoitushorisontilla, saadaankin rajattua melkoinen määrä ETF-hyllyllä tarjolla olevia tuotteita pois. (Ranta-Aho 2018, 26.)

Pelkät yleiset kriteerit eivät välttämättä kuitenkaan riitä sopivien tuotteiden valintaan. Ennen sijoituspäätöstä kannattaa siis aina ottaa selvää muutama perusasia harkinnan alla olevasta ETF:stä. Ensimmäiseksi sijoittajan kannattaa selvittää, että mitä ETF sisältää. On hyvä tutustua ETF:n kohdeindeksin sisältöön ja sen painotusten määrittymiseen. Esimerkiksi kapeamilla toimialoilla vain muutama yritys saattaa muodostaa ison osan indeksin painosta, mikä tuo sijoittamiseen mukaan myös yritysrisikin. Lisäksi viime aikoina markkinoille on tullut yhä enenevässä määrin mitä monimutkaisimmin rakennettuja ETF-tuotteita, jonka toimintaa on vaikea hahmottaa. Piensijoittajan kannattaakin miettiä, että onko järkevää sijoittaa johonkin sellaiseen, minkä toimintaperiaatetta ei ymmärrä. (Ranta-Aho 2018, 26–27; Nordnet Suomi 2016.)

Piensijoittajan kannattaa myös miettiä ETF:n rakennetta, onko kyseessä synteettinen vai fyysinen ETF. Vaikka synteettisen ETF:n vastapuoliriskiä pidetäänkin kohtuullisen pienenä, on sen realisoitumisen mahdollisuus kuitenkin olemassa. Etenkin pitkän aikavälin sijoituksissa ei välttämättä ole pahitteeksi pelata varman päälle käyttämällä pelkästään fyysisiä ETF-rahastoja, vaikka niissä kulut olisivatkin hiukan suuremmat. Kulut ja kulurakenne ylipäättään ovat myös huomionarvoinen asia. Äkkiseltään ajateltuna esimerkiksi puolen prosentin ero ETF:n TER-luvussa ei välttämättä vaikuta kovinkaan suurelta, mutta kymmenien vuosien aikajana-

sillä on varsin iso vaikutus salkun kokonaisarvoon. (Nordnet Suomi 2016; Kaartinen & Pomell 2012, 45–46.)

ETF-sijoittajan kannattaa ehdottomasti kiinnittää huomiota myös ETF:n likviditeettiin. Mitä suositumpi ja vaihdetumpi ETF on kyseessä, sitä likvidimpi se on myös sijoituksena. Täytyy muistaa, että myös markkinatakaajien määrä vaikuttaa likviditeettiin. Lisäksi likviditeettiin vaikuttaa ETF:n hallinnoimien varojen arvo. Hyvin arvoaan nostavasta ETF-rahastostakaan ei hyödy, jos sille ei löydy ostajia. Ennen sijoitusta onkin hyvä tarkistaa ETF:n spread, joka yleensä kertoo sen, miten hyvin ETF:lle löytyy ostajia. Spreadin lisäksi kannattaa panna merkille myös ETF:n tracking error -luku, sillä epälikvidiys voi aiheuttaa indeksipoikkeamaa. Tracking error on merkityksellinen luku muutenkin, sillä merkittävän indeksipoikkeaman omaavat tuotteet häviävät myös tuotoiltaan tarkasti kohdeindeksiään seuraaville rahastoille. (Lönngqvist 2017; Kaartinen & Pomell 45–46.)

Yksi asia, joka liittyy pitkälti sijoittajan henkilökohtaisiin mieltymyksiin ja tavoitteisiin, on ETF:n käyttäytyminen osinkojen suhteen: sijoittaako rahasto osingot uudelleen, vai maksaako se ne ulos. Jos yhtenä sijoittamisen tavoitteena on saada tasaista kassavirtaa, on oikea valinta osingot ulosmaksava ETF. Jos taas sijoitushorisontti on pitkä ja sijoituksilleen haluaa parhaan mahdollisen vastineen, kannattaa valita osingot uudelleensijoittava ETF. Lisäksi ETF-rahastoa valitessa kannattaa huomioida esimerkiksi rahaston noteerausvaluutta (Nordnet Suomi 2016; Lönngqvist 2017.)

6 TUTKIMUSONGELMA

Tämän työn keskeisin tavoite on tutkia ja tarkastella ETF-sijoittamisen ominaisuuksia, hyödyllisyyttä ja kannattavuutta aloittelevan piensijoittajan näkökulmasta, etenkin verrattaessa sitä ominaisuuksiltaan lähimpiin sijoitusinstrumentteihin, eli pörssiosakkeisiin ja sijoitusrahastoihin. Koska työ on tehty nimenomaan sijoitusuraansa aloittelevan piensijoittajan näkökulmasta, tutkimusongelmaa tarkasteltiin osin myös yleisesti sijoittamisen, sen aloittamisen ja siihen liittyvien merkityksellisten asioiden kautta, jonka jälkeen tutkittiin ETF-rahastojen yhteensovittamista edellä mainittuihin asioihin.

6.1 Tutkimushaastattelu

Tutkimusmenetelmänä tässä työssä on käytetty kvalitatiivista tutkimushaastattelua. Haastattelu toteutettiin puolistrukturoidusti, eli järjestelmällisesti työn aiheen mukaisia teemoja läpi käyden ja samat kysymykset kaikille haastateltaville esittäen. Puolistrukturoidun haastattelun tavoitteen mukaisesti pyrin saamaan tietoa tarkkaan rajatuista, ennalta määritellyistä asioista. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Haastattelukysymykset pyrin laatimaan sen mukaan, mikä tieto on aloittelevalle piensijoittajalle tärkeää. Haastattelukysymyksissä pidettiin silmällä sitä, että ne antaisivat kokemattomammalle piensijoittajalle vastauksia sekä ETF-instrumenttien sopivuuteen ja kannattavuuteen liittyvissä kysymyksissä että ylipäättään omaa henkilökohtaista sijoitussuunnitelmaa ja itselleen sopivia sijoitustapoja ja -periaatteita sekä sijoitusinstrumentteja mietittäessä.

Haastateltavaksi työhön pyrin saamaan sellaisia pitkän linjan sijoittajia, joilla on vankka tausta ja tietämys sijoittamisen maailmasta. Toisena tutkimushaastateltavana työhön on haastateltu erittäin suosittua sijoitusaiheisen sivuston Sijoittaja.fi:n toista perustajaa Timo Heikkilää, toinen haastateltava on kirjailija ja toimittaja Karo Hämäläinen. Heikkilällä on omakohtaista kokemusta sijoittamisesta vuosituhannen vaihteesta lähtien, ja jo ennen Sijoittaja.fi:tä hänelle oli kertynyt yritysanalyysin ja pääomasijoittamisen puolella työuraa noin 10 vuotta. Useita sijoitusaiheisia kirjoja ja oppaita kirjoittanut Hämäläinen puolestaan on tehnyt ensimmäiset osakesijoituksensa jo 1980-luvun lopulla, ja yhtäjaksoisesti hän on sijoittanut 90-luvun lopusta lähtien. Molemmat haastateltavat ovat saaneet ensikosketuksensa ETF-rahastoihin jo lähes 15 vuotta sitten.

Käytännön toteutus haastatteluissa poikkesi hiukan toisistaan. Heikkilän haastattelu toteutettiin kasvokkain käytyä vuoropuheluna, mikä olikin ensisijainen toteutustapa haastattelulle. Hämmäläisen haastattelun jouduin kuitenkin suorittamaan sähköpostitse pitkän välimatkan takia. Myös sähköpostin välityksellä suoritettu haastattelu onnistui kuitenkin varsin sujuvasti, osin myös siitä syystä, että olin tätä silmällä pitäen asetellut kysymykset tietyllä tapaa jatkumona toisilleen. Harvat esiin nousseet lisä- ja jatkokysymykset sainkin esitettyä yhdessä erillisessä sähköpostissa varsinaisen haastattelun jälkeen.

6.2 Tutkimustulokset

Haastattelua toteuttaessani jaoin kysymykset kolmeen osioon: Ensimmäinen osio käsitteli sijoittamista yleisesti, toisessa osiossa pyrittiin saamaan tietoa ETF-rahastoista tuotteena ja kolmannessa osiossa vertailtiin ETF-rahastoja muihin sijoitusinstrumentteihin. Ensimmäisen osion kysymyksissä pyrittiin saamaan käsitys siitä, minkälaisiin seikkoihin piensijoittajan kannattaa keskittyä sijoittamisessa yleisesti ja miten piensijoittajan kannattaa sijoittaa. Toisessa osiossa taas tavoite taas keskittyi siihen, että minkälaisia tuotteita ETF-rahastot ovat, mitä asioita ETF-sijoittamisessa kannattaa huomioida ja miten ne sopivat aloittelevalle piensijoittajalle. Kolmannessa osiossa tavoitteena oli saada tietoa siitä, että miten ETF-rahastot vertautuvat osakepöimintaan ja rahastosijoittamiseen, ja mitä hyviä ja huonoja puolia näillä sijoitusinstrumenteilla on toisiinsa nähden.

Ensimmäisessä osiossa kysymykset koskivat allokaation eli eri omaisuusluokkiin hajauttamisen merkitystä, indeksiä ja sen voittamista sekä yleisesti periaatteita, joihin aloittelevan piensijoittajan kannattaa tukeutua. Molemmat haastateltavat ovat yhtä mieltä siitä, että allokaatio on myös piensijoittajalle huomionarvoinen ja merkittävä asia. Heikkilä mainitsee allokaatiosta saatavan selvästi hajautushyötyä, vaikka sijoitusjänne olisikin pitkä. Hämmäläinen puolestaan nostaa allokaation ja sen painotuksien merkityksen esiin myös asiana, johon kannattaa panostaa jo sijoitusuraa aloittaessa. Muita aloittelevalle piensijoittajalle sopivia toimintatapoja ja periaatteita mietittäessä molemmat haastateltavat jakavat näkemyksen siitä, että sijoittaminen kustannustehokkaiseen, indeksiin sijoitaviin tuotteisiin, kuten ETF:iin ja indeksirahastoihin, on aloittelijalle varmin ja yksinkertaisin vaihtoehto aloittaa sijoittaminen.

Myös indeksistä ja sen voittamisesta puhuttaessa sekä Heikkilä että Hämäläinen ovat pitkälti samoilla linjoilla. Molemmat näkevät piensijoittajan mahdollisuudet indeksin voittamiseen keskimäärin kohtalaisen heikkoina, mutta eivät pidä sitä kuitenkaan mahdottomana. Hämäläisen mukaan keskiverto piensijoittaja ottaakin todennäköisimmin enemmän riskiä ja saa vähemmän tuottoa kuin indeksi. Heikkilä pitää mahdollisuuksia indeksin voittamiseen kuitenkin parempina, jos piensijoittaja keskittyy sijoittamaan kvantitatiivisella (numeroanalyysiin perustuvalla) strategialla indeksistä poikkeavasti ja liiallista riskiä välttäen. Kumpikaan haastateltavista ei myöskään pidä aktiivisten rahastojen mahdollisuuksia indeksin voittamiseen keskimäärin kovin kummoina. Hämäläisen mukaan aktiiviset rahastot voittavat indeksin alle 50 % todennäköisyydellä, Heikkilän mukaan jopa 80 % aktiivisista rahastoista häviää indeksille. Heikkilä kuitenkin erottelee "aidosti" aktiiviset rahastot ja ns. piiloindeksirahastot, hänen mukaansa ensin mainituilla todennäköisyys indeksin voittamiseen on suurempi.

Haastattelukysymysten toisessa osiossa pureuduttiin tarkemmin ETF-rahastoihin ja ETF-sijoittamiseen ylipäätään. Niin Hämäläinen kuin Heikkiläkin näkee, että ETF-tuotteet ovat omiaan oikeastaan kaikenlaisille sijoittajille niiden erittäin suuren ja vaihtelevan valikoiman takia. ETF-tuotteiden riskeistä molemmat nostavat esiin markkinariskin, jota ei tosin osakemarkkinoille sijoitettaessa voi välttää. Lisäksi Heikkilä pitää ETF-sijoittamisessa riskinä sitä, että sijoittaja ei ymmärrä esimerkiksi monimutkaisempien ETF-tuotteiden toimintaperiaatetta ja tätä kautta sen käyttäytymistä.

Vastapuoliriskiä kumpikaan haastateltava ei pidä erityisen merkittävänä. Heikkilä näkeekin synteettisissä ja fyysisissä ETF-tuotteissa pääoman menetyksen riskiä isompana erona niiden rakenteiden ymmärtämisen. Hämäläisen mukaan kannattanee kuitenkin valita fyysisesti replikoiva ETF, jos rinnakkain on kaksi muuten samanlaista tuotetta. ETF-sijoittamiseen liittyen on ollut jonkin verran puhetta siitä, että voiko ETF-markkinoilla piillä kupla. Heikkilä ei tähän usko. Hänen mukaansa yksittäisissä tuotteissa voi piillä kupla, mutta tämäkin kupla piilee ETF:n alla olevilla markkinoilla, ei itse ETF:ssä. Heikkilä ei myöskään allekirjoita väitettä siitä, että ETF-rahastojen likviditeettiä ei ole testattu laskumarkkinassa, tästä hän nostaa esiin finanssikriisin. Myöskään markkinoiden vääristymiseen Heikkilä ei usko. Hämäläinen taas näkee markkinoiden vääristymisen mahdollisuuden, ja mainitsee esimerkiksi kapeahkoilla raaka-ainemarkkinoilla ilmenneenkin sellaisia tapauksia, missä itse ETF:n kysyntä on nostanut raaka-aineen hintaa sen sijaan, että hinta olisi muodostunut raaka-aineen kysynnän ja tarjonnan perusteella.

Hämäläinen kuitenkin pitää kuplan muodostumista laajemmille markkinoille epätodennäköisenä, eikä usko tämänhetkisen kuplan mahdollisuuteen.

ETF-tuotteita on olemassa tuhansittain, ja niillä myös pystyy sijoittamaan hyvin kattavasti eri omaisuusluokkiin. Kysyttäessä, onko olemassa sellaisia omaisuusluokkia, joihin haastateltava ei suosittele ETF-tuotteilla sijoittamista, Heikkilä nostaa tässäkin kohtaa esiin merkityksellisenä asiana sen, ymmärtääkö sijoittaja, mihin sijoittaa. Hän pitääkin ETF-tuotteita hyvinä sijoittamisen välineinä myös muihin omaisuusluokkiin kuin osakkeisiin, mutta pitäytyisi aloittelijana kuitenkin ”eksoottisemmista” omaisuusluokista erossa juurikin ymmärryksen puutteen takia. Myös Hämäläinen vierittää vastuuta sijoittajan profiiliin ja itsearviointiin vastuulle. Hän mainitseekin itse käyttävänsä vain korko- ja osake-ETF:iä, mutta kokee ETF-tuotteiden sopivan myös esimerkiksi raaka-ainemarkkinoille. Hämäläinen kuitenkin muistuttaa, että raaka-ainemarkkinoille sijoitettaessa kyse on kuitenkin enemmän spekuloinnista kuin varsinaisesta sijoittamisesta.

Aloittelijoille sopivista ETF-tuotteista kumpikin haastateltava suosittelee laajoille markkinoille sijoitavia ETF:iä. Heikkilä suosittelee sijoittamista useampaan ETF-rahastoon kattavamman hajautuksen saamiseksi, Hämäläinen taas suosittelee aloittelijan sijoituskohteeksi yhtä koko maailmaan sijoitettavaa ETF-rahastoa, joka on fyysisesti replikoiva, vivuton, matalakuluisen ja osingot uudelleen sijoitettava. Heikkilän mukaan myös erilaiset strategiset ETF:t ovat hyviä kohteita, jos vain paneutuu tarpeeksi ymmärtääkseen tuotteen taustalla olevan strategian. Molemmat haastateltavat ovat yhtä mieltä siitä, että ETF-rahastot ovat yleisesti hyviä tuotteita. Heikkilä nostaakin erityisesti esiin niiden laajan valikoiman tarjoamat mahdollisuudet. Hän kuitenkin painottaa tiedon hankkimisen ja lähdekritiikin tärkeyttä, sillä hänen mukaansa ETF-tuotteet ovat hiukan vaikeaselkoisia, ja niistä on liikkeellä huomattavan paljon väärää informaatiota. Heikkilä suosittelee ETF-rahastoja myös aloittelevan piensijoittajan sijoituskohteeksi sillä edellytyksellä, että aiheeseen on perehdytty riittävästi. Myöskin Hämäläinen suosittelee ETF-rahastoja aloittelevalle piensijoittajalle, mutta myös muistuttaa, että markkinoilla on paljon ”opportunistisia virityksiä”, joista pitkäaikaissäästäjän kannattaa pysyä erossa.

Haastatteluni kolmannen osion teemana oli ETF-tuotteiden vertailu muihin sijoitusinstrumentteihin. Tässä osiossa pyrittiin tarkastelemaan ETF-rahastojen eroja perinteisiin rahastoihin ja suoriin osakkeisiin, sekä selvittämään millaiselle sijoittajalle kukin sijoitusinstrumentti sopii. Molemmat haastateltavat allekirjoittivat väitteen siitä, että keskimäärin ETF-tuotteet ovat tuotoiltaan aktiivisia rahastoja parempia sijoituskohteita aloittelevalle piensijoittajalle. Heikkilä kuitenkin

mainitsee ETF-rahastojen huonoksi puoleksi aktiivisiin rahastoihin verrattuna sen, että etenkin tiettyihin omaisuusluokkiin, kuten korkoihin, sijoitettaessa ETF-tuotteiden toimintaperiaate saattaa olla hiukan vaikeampi ymmärtää. Myös Hämäläisen ajatukset kulkevat tässä asiassa sikäli samaa rataa, että hän sanoo monen aloittelevan sijoittajan pelkäävän osaamisen puutteen takia, jolloin hän kehottaakin sijoittamaan ennemmin aktiivisiin rahastoihin kuin jättämään sijoittamatta kokonaan. ETF:t ovat monessa suhteessa samanlaisia kuin perinteiset indeksirahastot. Merkittävin ero tulee siinä, että ETF on noteerattu pörssissä. Heikkilän mukaan pörssinoteerauksen merkitys näkyy suurimpana siinä, että ETF-rahastojen saatavuus on tämän takia indeksirahastoja parempi. Hän myös nostaa esiin kaupankäynnin helppouden ja tätä kautta paremman likviditeetin. Hämäläinen puolestaan ei näe pitkäaikaissäästäjän kannalta pörssinoteerauksella juurikaan merkitystä.

Yksi huomionarvoinen asia on osingot uudelleen sijoittavien ETF-rahastojen saavuttama verohyöty; takaisin sijoitettavista osingoista ei makseta ollenkaan veroa. Niin Hämäläinen kuin Heikkiläkin pitää tätä varsin merkityksellisenä asiana. Verrattaessa ETF:iä suoriin osakkeisiin, näkee Heikkilä ETF:t osakeostojen parempina vaihtoehtoina hajautettaessa laajasti. Heikkilä pitää myös salkun liikkeiden toteuttamisen helpompana ETF-tuotteilla esimerkiksi silloin, kun halutaan muuttaa maantieteellisen hajautuksen painotuksia. Hän myös mainitsee ETF-tuotteiden voivan olla osakkeita parempia myös strategisesti sijoitettaessa. Esimerkiksi Heikkilä ottaa osinko-osakkeet: sijoittajan ei itse tarvitse nähdä vaivaa osinko-osakkeiden etsimiseen, vaan ETF tekee sen sijoittajan puolesta. Hämäläinen puolestaan nostaa esiin salkun koon ajatellen kaupankäyntikuluja. Osakkeisiin sijoitettaessa kaupankäyntikulut nielevät suhteellisesti suuremman osan salkun varallisuudesta. Hämäläinen myös ottaa esiin ylempänä esiin nousseet verotukselliset seikat, jotka Suomessa suosivat ETF-sijoittajaa.

Suorien osakeostojen etuina ETF-rahastoihin nähden Hämäläinen puolestaan näkee sen, että suorat osakeostot tarjoavat suoran väylän omistajuuteen, ja tätä kautta osakkeisiin sijoittaminen voikin herättää sijoittajassa täysin uudenlaisen kiinnostuksen talouteen verrattuna passiiviseen ETF-sijoittamiseen. Heikkilä näkee suoran osakesijoittamisen parempana kotimaan markkinoille sijoitettaessa, sillä kotimaahan sijoitettavia ETF-rahastoja ei ole olemassa kuin yksi. Hän katsoo suoran osakesijoittamisen ETF-sijoittamista paremmaksi vaihtoehdoksi myös tilanteissa, jossa sijoittajalla on omaa näkemystä tai strategiaa. Tällöin osakkeet ovat hallinnointikulujen puuttumisen takia hänen mukaansa parempi vaihtoehto. Lisäksi Heikkilä nostaa esiin

myös sijoittajan mahdolliset henkilökohtaiset mieltymykset. Jos sijoittaja haluaa omistaa jotain tiettyä yhtiötä, ovat suorat osakeostot ETF-rahastoja parempi vaihtoehto tähän.

Kun mietitään suorien osakeostojen ja ETF:ien vaatimaa ajallista panostusta, on Hämäläinen sitä mieltä, että ETF-sijoittaminen vaatii suoria osakeostoja huomattavasti vähemmän aikaa. Heikkilä jakaa tämän näkemyksen vain siltä osin, kun sijoittajalla on perusasiat jo hallussa. Hänen mielestään ETF-sijoittamisen aloittaminen vaatii huomattavasti osakesijoittamista enemmän aikaa esimerkiksi siitä syystä, että ETF-sijoittamiseen liittyy niin paljon vaikeaselkoista termistöä. Hänen mukaansa osakesijoittamisen aloittamiseen voi olla pienempi kynnys juuri tämän takia. Siinä vaiheessa kun perusasiat on jo opittu ja hallussa, myös Heikkilä näkee, että ETF-sijoittaminen – etenkin osake-ETF:istä puhuttaessa – on osakesijoittamista helpompaa.

6.3 Pohdintaa indeksiin sijoittamisen kannattavuudesta

Koska ETF-sijoittaminen mielletään yleisellä tasolla lähes puhtaaksi indeksiin sijoittamiseksi, koin erittäin tärkeäksi asiaksi käsitellä aktiivisen ja passiivisen sijoittamisen eroja ja saada vastauksia siihen, onko indeksiin sijoittaminen kannattava tapa sijoittaa, etenkin kun puhutaan aloittelevasta piensijoittajasta. Itse asiassa jo ennen työn aloittamista minulla oli kohtuullisen vahva näkemys siitä, että pitkän sijoitushorisontin omaavalle keskivertosijoittajalle indeksiin sijoittaminen on, jos ei nyt ainoa oikea, niin ainakin erittäin hyvä vaihtoehto. Aineistoa kerätessäni tämä käsitys vain vahvistui, eivätkä tutkimustuloksetkaan olleet ainakaan tätä näkemystä vastaan.

Miksi indeksiin kannattaa siis sijoittaa? Tätä työtä kootessani kenties merkittävimmäksi argumentiksi indeksisijoittamisen puolesta on noussut indeksin voittamisen vaikeus. Jos tutkimukseeni haastatelleiden asiantuntijoiden lisäksi lukemattomat lähteet puhuvat sen puolesta, että valtaosa aktiivista näkemystä ottavista sijoittajista häviää pitkällä aikavälillä indeksille, on tätä näkemystä vastaan varsin vaikea asettua. Lisäksi jos keskiverto kokeneempikin sijoittaja häviää indeksille pitkässä juoksussa, aloittelijan mahdollisuudet indeksin voittamiseen lienevät vielä selkeästi heikommat. Toinen haastateltavistani, Timo Heikkilä, esimerkiksi mainitsi piensijoittajan tutkitusti saaneen keskimäärin osakemarkkinoilta kahden prosentin tuoton, kun taas

markkinat ovat tuottaneet samalla aikavälillä 8-9 prosenttia. Aktiivista näkemystä omaava sijoittaja ottaa siis indeksisijoittajaa suuremman riskin, joka useimmissa tapauksessa myös realisoituu huonompina tuottoina. Indeksisijoittajalla riskit ovat puolestaan oleellisesti pienempiä, kun markkinatuoton lähelle pääseminen on aina taattua.

Indeksin voittamisen vaikeus ei rajoitu pelkästään itse aktiivista sijoittamista harrastaviin pienesijoittajiin, vaan myös aktiivisesti hoidettuihin rahastoihin. Sijoitettaessa aktiivisesti sijoittavaan rahastoon, indeksiä yrittää voittaa rahastoa hoitava sijoitusmaailman ammattilainen. Tutkimushaastatteluun osallistuneilla Heikkilällä ja Hämäläisellä oli kuitenkin vahva konsensus siitä, että tästäkään huolimatta aktiiviset rahastot eivät useimmiten tähän pysty. Tätä näkemystä myös tukevat useat tutkimukset. Kun yhtälöön lisätään aktiivisesti hoidettujen rahastojen huomattavasti indeksituotteita korkeammat kulut, aktiivisesti hoidettujen rahastojen paremmuutta indeksituotteisiin verrattuna on vaikea perustella. Tutkimushaastattelussakin oikeastaan ainoa esiin noussut seikka, mikä aloittelevan piensijoittajan kohdalla puoltaisi aktiivisesti hoidetun rahaston valintaa, liittyi sijoituskohteen periaatteen ja toiminnan ymmärtämiseen.

Paitsi että indeksisijoittaminen tuottaa keskimäärin aktiivista näkemyksenottoa enemmän, on se myös monessa suhteessa helpompi vaihtoehto. Indeksisijoittajan ei tarvitse niinkään keskittyä yhtiöiden analysoimiseen, kauppojen ajoittamiseen parhaan tuoton saamiseksi tai alihintaisien osakkeiden metsästyksen. Kuten Timo Heikkilä tutkimushaastattelussakin mainitsi, osakepoimija joutuukin uhraamaan aikaansa yhtiöiden kurssien seuraamiseen, osavuosisatsumuksiin perehtymiseen ja erilaisiin analyyseihin, eikä tuotosta ole siltikään välttämättä mitään takeita. Ajankäytölliset seikat ovatkin mielestäni varsin merkittävässä roolissa, kun puhutaan keskivertosijoittajasta. Kuinka monella tavallisella suomalaisella on todella tarpeeksi aikaa ja kiinnostusta seurata aktiivisesti kursseja ja yhtiöitä saadakseen näkemystä, jolla markkinatuotto pystyttäisiin ehkä ylittämään? Vaikka indeksin vastaiselle sijoittamiselle löytyykin useita puolestapuhujia - joista osan ajatuksia on noussut esiin myöskin tämän työn aineisto-osiossa - sitä ei voine kiistää, etteikö markkinoiden lyömisen yrittäminen vaatisi tyystin eri tavalla ajallista panostusta kuin passiivinen sijoittaminen.

Voiko indeksin kuitenkin voittaa? Kuten jo edellisessä luvussa mainittiinkin, molemmat haastateltavani jättävät sille mahdollisuuden, Heikkilä jopa pitää indeksin voittamisen mahdollisuuksia kohtuullisen hyvinä oikeanlaisella strategialla. Tässä kohtaa täytyy kuitenkin edelleen painottaa, että jos pitkällä aikavälillä indeksin voittamiseen pystyy lukujenkin perusteella varsin

pieni osa sitä yrittävistä, kannattaako aloittelijan sitä edes yrittää? Sillä myös se on kiistatonta, että suurin osa sijoitustoimintaa harrastavista ovat sellaisia, jotka uskovat tietävänsä jotain mitä markkinat eivät tiedä, ja voittamaan indeksin. Muuta syytä on vaikea keksiä indeksistä poikkeavasti sijoittamiselle. Taas sellaisia, jotka todella indeksin pystyvät lyömään, on tästä joukosta varsin marginaalinen osa. Voidaankin siis sanoa, että luotto omiin kykyihin ja näkemykseen sijoittajana on valtaosan kohdalla pelkkä harhaa.

Näillä perusteilla on siis mielestäni kohtuullisen selvää, että indeksiin sijoittaminen kannattaa, etenkin kun puhutaan aloittelevasta piensijoittajasta. Jotain katetta tälle johtopäätökselle antaa myös se, että tutkimuksessani niin Hämäläinen kuin Heikkiläkin itse asiassa ovat sitä mieltä, että indeksituotteisiin sijoittaminen on aloittelijalle suositeltavin vaihtoehto. Jos jopa osakepoiminnalla toistuvasti indeksin lyönyt ja maailman rikkaimmaksi mieheksi noussut Warren Buffett pitää keskivertosijoittajan aktiivista näkemystä tuottojen kannalta haitallisena, niin harvalla piensijoittajalla lienee todellista pohjaa sille oletukselle, että hänen näkemyksensä on edes vain kohtuullisen tehokkailla markkinoilla muita parempi.

6.4 Pohdintaa ETF-rahastojen hyödyllisyydestä

Työssäni keskeisin tutkimusongelma oli selvittää ETF-tuotteiden hyödyllisyys ja kannattavuus aloittelevan piensijoittajan sijoitusinstrumenttina. Kuten edellisessä luvussa kävikin jo ilmi, ainakin tavallisimpien ETF-tuotteiden ominaisuuksista indeksin mukainen sijoittaminen on asia, joka on etenkin kokemattomammille piensijoittajille jopa suositeltavaa. Entäpä sitten muut ETF-rahastoihin liittyvät ominaisuudet?

Yhdeksi merkittävimmistä ETF-markkinoille liittyvistä asioista on noussut tarjonnan monipuolisuus. Tämä kävi ilmi niin tutkimuksessa molempien haasteltavien osalta kuin pohja-aineistosakin. ETF-tuoteperheestä löytyy jokaiselle jotakin, aloittelijoita unohtamatta. Tältä osin voidaanankin siis sanoa, että tietyt ETF-rahastot ovat omiaan myös sijoitusuraansa aloitteleville sijoittajille. Toisaalta tätä tarjonnan laajuutta voi myös pitää haasteena, sillä syvempi paneutuminen ETF-maailmaan, tuhansiin siellä esiintyviin instrumentteihin ja vaikeaselkoiseen termistöön voi viedä kokemattomalta paljonkin aikaa. Myös tämä seikka nousi jo tutkimushaastattelussa esiin, ja etenkin Heikkilä painottikin moneen otteeseen sitä, että ETF-tuotteisiin sijoitettaessa täytyy ymmärtää, mihin sijoittaa. Pohjatiedon ja ymmärryksen merkitystä ei tosin voine

vähätellä, olipa sijoituskohteena tai -instrumenttina mikä tahansa, joten valveutuneen piensijoittajan kohdalla tarpeellisen informaation hankkimisen en henkilökohtaisesti usko nousevan kynnyskysymykseksi ETF-rahastoja sijoituskohteeksi harkittaessa.

Aloitteleville sijoittajille merkittävin hyöty ETF-tuotteisiin sijoitettaessa lienee äärimmäisen helppoksi tehty laaja-alainen hajautus. Indeksiin sijoittavilla ETF-tuotteilla esimerkiksi maantieteellinen hajautus on osakepoimintaa huomattavasti vaivattomampaa joka suhteessa. Toki tavallisten osake-ETF:ien kaltaisen erittäin laajan hajautuksen voidaan myös ajatella syövän mahdollisesti kovasti arvoaan nostavien yhtiöiden tai markkinoiden tuottoja, mutta kuten aikaisemmassa luvussa kävikin jo ilmi, yhtiökohtaisen näkemyksen ottaminen ei etenkään keskiverron piensijoittajan kohdalla kannata kovinkaan usein hedelmää.

Toiseksi erittäin huomionarvoiseksi ja hyödylliseksi seikaksi voidaan nostaa ETF-tuotteiden kulut, tai oikeastaan niiden vähyys, etenkin kun puhutaan tavallisimmista osakemarkkinoille sijoittavista ETF:istä. Etenkin pitkäaikaissäästäjän kohdalla kuluilla on korkoa korolle -ilmiön takia varsin merkittävä vaikutus. Suomessa on tietyn välittäjän sivuilla mahdollisuus hyödyntää korkoa korolle -efektiä kuukausisäästämällä ETF-rahastoihin täysin ilman kaupankäyntikuluja. Tämä on varsin oiva keino keskivertosijoittajalle paitsi saada sijoittamisen kulut alas, myös saada automaattisesti hoidettu ajallinen hajautus salkkuunsa. Etenkin perinteisiin aktiivisesti hoidettuihin rahastoihin verratessa erot kulurakenteessa ovat huomattavia ETF-rahastojen hyväksi.

Kun puhutaan riskeistä, perinteisissä osakemarkkinoille sijoittavissa ja laajasti hajautetuissa ETF-tuotteissa putoaa suorien osakkeiden sisältämä yhtiökohtainen riski kokonaan pois. Osakemarkkinoita pidetään aina kohtuullisen riskisenä, mutta ETF-rahastojen laaja hajautus yhdistettynä indeksin seuraamiseen tekee ainakin tavallisimmista ETF-tuotteista osakemarkkinoiden vähäriskisimpiä tuotteita. Kun puhutaan synteettisesti muodostetuista ETF-tuotteista, nousee puheenaiheeksi usein vastapuoliriski. Vastapuoliriskin merkitys on kuitenkin loppujen lopuksi melko vähäinen, mistä kertoo myös se, että molemmat tutkimushaastatteluun osallistuneet asiantuntijat pitivät vastapuoliriskin merkitystä melko mitättömänä. Vastapuoliriski ei siis ole niin merkittävä, että sille kannattaisi antaa kovinkaan suurta painoarvoa. Tosin hyvänä ohjenuorana ETF-tuotetta valitessa voi pitää Hämäläisen kommenttia siitä, että jos muuten rinnakkain on kaksi samanlaista tuotetta, kannattanee näistä kuitenkin valita fyysisesti replikoiva.

Muista riskeistä ETF-tuotteisiin sisältyy toki markkinariski, mutta osakemarkkinoille sijoitettaessa sitä ei voi välttää, joten sitä ei voi varsinaisesti mainita samassa lauseessa nimenomaan ETF-tuotteiden riskien kanssa.

ETF-rahastojen huiman suosion kasvun myötä on myös ollut jonkin verran puhetta ETF:n kuplaantumisesta: on epäilty ETF-tuotteiden likviditeettiä laskumarkkinassa, ja keskustelua on myöskin riittänyt siitä, voivatko ETF:t vääristää markkinoita. Kuten tutkimustuloksissa kävikin jo ilmi, seikkaa ei ole syytä pitää kovinkaan merkittävänä asiana. Toisaalta, likviditeettiriskiä epäilevillä on myös oma pointtinsa siinä, että ETF-tuotteet eivät olleet finanssikriisin aikaan lähelläkään niiden nykyistä suosiota. Hiukan mietittävää tosin myös aiheuttaa se, että markkinoiden vääristymisen noustessa puheenaiheeksi haastateltavien ajatukset menivät hieman eri polkuja. Siinä missä Heikkilä ei markkinoiden vääristymiseen uskonut, Hämäläinen puolestaan näki markkinoiden vääristymisen mahdollisuuden mainiten joillain raaka-ainemarkkinoilla hänen käsityksensä mukaan ilmenneen ”häntä heiluttaa koiraa” -ilmiön. Tässä täytyy kuitenkin ottaa huomioon markkinan kapeus. Kun puhutaan osakemarkkinoista, puhutaan yleensä myös huomattavasti laajemmista markkinoista. Lienee perusteltua sanoa, että vaikka ETF-markkinat voisivatkin teoriassa vääristyä, sellaisen todennäköisyys ja riski on kuitenkin niin pieni, ettei sillä kannata perustella sijoittamatta jättämistä.

Allokaatiota eli sijoitusten hajautusta eri omaisuusluokkiin pidetään yhtenä sijoittamisen kulmakivenä. Myöskin allokaation merkitys on sikäli kiistanalainen, että monet uskovat vahvan allokaation lähinnä syövän osakemarkkinoilta saatavaa tuottoa pitkällä aikajänteellä. Osakemarkkinat ovat kuitenkin tuottaneet viimeisen sadan vuoden aikana huomasti enemmän, kuin mikään muu omaisuusluokka. Mutta onko sille kuitenkin syytä, miksi lähes jokaisessa sijoitusoppaassa yhtenä ensimmäisistä asioista nostetaan esiin allokaation merkitys? Ainakin haastateltavien mielestä on. Sekä Hämäläinen että Heikkilä pitivät haastattelussa allokaatiota sellaisena asiana, mihin myöskin piensijoittajan kannattaa keskittyä.

Seuraava kysymys tämän työn ja aiheen tiimoilta lienee, että kannattaako piensijoittajan harastaa allokointia ETF-tuotteilla. Ei välttämättä, sillä ainakin haastateltavilta tippui hiukan varovaisia vastauksia tästä aihepiiristä. Kumpikaan ei tyrmännyt ajatusta sijoittaa ETF-tuotteilla myös muihin omaisuusluokkiin kuin osakkeisiin ja korkoihin, mutta kumpikaan ei sitä myöskään

uskaltanut lähteä suosittamaan. Hämäläinen nostikin esiin esimerkiksi raaka-ainemarkkinoille sijoittamisen olevan lähinnä spekulointia, joka ei luonnollisesti ole aloittelevalla sijoittajalle kovin suositeltava vaihtoehto.

ETF-rahastot luokitellaan siis rahastoiksi, ja aktiivisten rahastojen erot ETF-tuotteisiin onkin jo tässä kohtaa käynyt selväksi. Passiivisesti sijoittavien indeksirahastojen ja tavallisten ETF-rahastojen ero onkin huomattavasti häilyvämpi. Itse tuotteissa merkittävin ero lienee pörssinoteeraus. Työhön haastatelluista Hämäläinen ei nähnyt tällä pörssinoteerauksella mitään merkitystä pitkäaikaissäästäjän kannalta, Heikkilä taas nosti näiden kahden tuotteen välillä esiin paremman likviditeetin. Kummankin pointti aiheesta lienee kuitenkin merkityksellinen. On totta, että pörssinoteeraus antaa ETF-rahastoille paremman likviditeetin, koska ETF-osuuksien myynti on huomattavasti nopeampi prosessi, kuin perinteisten rahasto-osuuksien lunastus. Jos tavoitteena on kuitenkin säästää pitkällä aikajänteellä, kuten indeksiin sijoittavilla yleensä on, tämä paremman likviditeetin merkitys pienenee huomattavasti. Heikkilä kuitenkin nosti myös toisen merkittävän asian esille aiheesta: vaikka tämä ei suoranaisesti ero olekaan indeksirahastojen ja ETF-tuotteiden välillä, ETF-rahastojen parempi likviditeetti vaikuttaa välillisesti myös siihen, että niiden saatavuus on tätä kautta huomattavasti parempi.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Opinnäytetyön nimeä laadittaessa usein lienee tavoitteena saada siitä mahdollisimman iskevä ja ytimekäs. Tämän työn nimen "Piensijoittajan ensiaskeleet. ETF-rahastot perinteisen osake- ja rahastosijoittamisen haastajana" ei taas voi väittää olevan kumpaakaan.. En kuitenkaan koe tarpeelliseksi, saati hyödylliseksi, lähteä muuttamaan työn nimeä, koska mielestäni se kuvaa tätä opinnäytetyötä ja sen aihetta varsin osuvasti. Kuten nimikin kertoo, lähdin rakentamaan tätä opinnäytetyötä aloittelevan piensijoittajan näkökulmasta, joten työssäni ensimmäinen välietappi olikin antaa sijoituspolkunsa ensiaskeleita ottavalle piensijoittajalle tarpeellinen tietoperusta sijoittamisesta ja osakemarkkinoista yleisesti. Tätä pidin tärkeänä seikkana myös siitä syystä, että pureuduttaessa työn pääaiheeseen, eli ETF-rahastoihin ja niiden hyödyllisyyteen sijoitusinstrumenttina, aloittelevalla sijoittajalla on tärkeä olla myös tarpeeksi ymmärrystä ja pohjatietoa käsitellä esille nousevaa informaatiota.

Työni perimmäinen aihe puolestaan oli siis käsitellä ETF-rahastoja, ja työn ensisijaisena tavoitteena olikin selvittää niiden hyödyllisyys ja kannattavuus aloittelevan piensijoittajan työkaluna. Lähdinkin hakemaan tässä työssä vastauksia muun muassa seuraaviin asioihin: sopiiko ETF-sijoittaminen aloittelijoille, miten ETF:t vertautuvat perinteisiin rahastoihin ja suoriin osakeostoihin aloittelevan piensijoittajan sijoitusinstrumenttina, onko ETF-sijoittamisen kaltainen passiivinen sijoittaminen aktiivista sijoittamista parempi vaihtoehto aloittelijalle ja mitä asioita kokemattoman sijoittajan kannattaa ottaa huomioon ETF-sijoittamisessa ja sen aloittamisessa.

Pohja-aineiston, haastattelujen ja näiden pohjalta suoritettujen johtopäätösten perusteella on mielestäni varsin selvää, että ETF sopii erinomaisesti myöskin aloittelevan piensijoittajan työkaluksi – tosin tietyin edellytyksin. Yksi näistä on riittävä opiskelu ja tätä kautta saatu pohjatieto sijoitusinstrumentista. ETF-tuotteet saattavat aluksi vaikuttaa monimutkaisilta ja vaikeaselkoisilta, etenkin kun ETF-tuotteiden maailma on niin kirjava. Asiaan paneutuminen ja tarpeellisen tiedon hankkiminen edellyttää myös sitä, että sijoittaja ymmärtää myös oman tietämyksensä tason, ja valitsee sijoitusinstrumenttinsa sen mukaan. ETF-markkinoilla voikin kokematon epäonnistua pahasti, jos valitsee instrumentikseen sellaisia tuotteita, mihin liittyy esimerkiksi sanat vivutus tai käänteisyys. Kuitenkin, kun puhutaan kohtuullisen tavallisista ja yksinkertaisista, osakemarkkinoille sijoittavista ETF-tuotteista, ne ovat mielestäni juuri sellaisia instrumentteja, jotka vastaavat erinomaisesti keskiverron piensijoittajan tarpeisiin.

Oma lukunsa ETF-sijoittamisessa on indeksiin sijoittaminen. Indeksisijoittajille on omat puoletapuhujansa, mutta yhtä lailla sille riittää vastustajia. Sitä ei kuitenkaan voi kiistää, etteikö indeksiin sijoittaminen olisi pitkällä aikavälillä äärimmäisen tehokas ja vaivaton tapa sijoittaa – samalla tosin myös kohtuullisen tylsä. Indeksiiin sijoittaja ei välttämättä pääse kokemaan onnistumisen tunteita yksittäisen yhtiön osakkeen kurssin noustessa, ei nauttimaan tasaisen passiivisesta tulosta osinkovirran muodossa tai onnistuneen päiväkaupan myyntivoitoista. Jos taas sijoittajan katse suuntautuu ainoastaan 20–30 vuoden päästä saavutettavaan, eläkepäivät turvaavaan rahamäärään, on indeksiin sijoittaminen kaiken saavutetun tiedon perusteella tähän se turvallisin, luultavasti ajallisella panostuksella mitattuna myös helpoin tapa. Kuitenkin, vaikka sijoittaja toivoisikin sijoituksiltaan vastineeksi tasaista kassavirtaa tai äkillisiä pikavoittoa, suosittelisin siitä huolimatta aloittelijaa aloittamaan sijoitusuransa indeksiin sijoittavilla tuotteilla tästä työstä saadun informaatioarvon perusteella. Kun omista rahoista on kyse, on aina parempi aloittaa sillä halvalla ja turvallisella vaihtoehdolla.

Osakemarkkinoille sijoittavat ETF-rahastot ovat hyvä työkalu aloittelevalle piensijoittajalle, samoin indeksiin sijoittaminen on erinomainen tapa sijoittaa. Jos piensijoittaja haluaa kuitenkin harrastaa allokointia, ETF ei välttämättä ihan kaikkeen ole se oikea työkalu. Omaisuuslajien jakaumaa päättäessä aloittelevan piensijoittajan kannattaneekin miettiä, mihin omaisuusluokkiin halutaan sijoittaa, ja mihin ETF:n kaltainen tuote osakemarkkinoiden lisäksi on omiaan. Jos allokointi on kuitenkin suomalaisten osalta hyvin perinteinen kiinteistöjen, korkojen ja osakkeiden kesken, allokointi saattaisi hoituakin varsin kätevästi ETF-tuotteilla joko oman tai sijoitusasunnon lisäksi.

Piensijoittajan ensiaskeleet lyhyesti summattuna koostaisiin koko tämän työn perusteella seuraavasti. Ensimmäinen askel sijoitusuran aloittamiseen on omien tavoitteiden määrittely; mitä varten sijoittaa ja millä aikavälillä. Samalla on myös hyvä miettiä omaa riskinsietokykyään ja tuotto-odotuksiaan. Oman riskiprofiilin arvioimiseen löytyykin hyviä työkaluja esimerkiksi Internetistä. Seuraavaksi on hyvä paneutua sijoittamisen saloihin hiukan paremmin, ja aloittaa jo opittujen ja mietittyjen asioiden perusteella muodostamaan omaa sijoittajaprofiiliaan. Kun perustieto on hallussa ja oma profiili sijoittajana on alkanut hahmottua, onkin hyvä miettiä tarkemmin sijoitusstrategiaa, allokointia, sijoitusinstrumentteja ja ajankäytöllisiä valmiuksia. Osakemarkkinoille lähtevän henkilön kannattaa mielestäni aloittaa kuukausittain säästämällä indeksiiä seuraaviin tuotteisiin, itse uskaltaisin jo tässä kohtaa suositella ETF-rahastoja. Sopivien

ETF-tuotteiden valintaan kannattaa keskittyä huolella: markkinat ovat laajat, ja tarjolla on paljon myös aloittelijalle sopimattomia tuotteita. Kannattaakin aloittaa yhdellä tai useammalla ETF:llä, joilla saa laajan hajautuksen suurille ja tunnetuille markkinoille. Myös kuluihin kannattaa kiinnittää huomiota, samoin myös siihen, replikoiko ETF fyysisesti vai synteettisesti. Suomalaisen pitkäaikaissäästäjän kannattaa valita osingot uudelleen sijoittava ETF. Jos haluaa vahvaa allokatiota, kannattaa myös ETF-tuotteiden tueksi harkita muita sijoituskohteita. Eniten aloittaja ETF-rahastoista saa irti pitkän aikavälin sijoituksissa vahvasti hajauttaen, myös ajallisesti.

Tätä työtä aloittaessani koin vahvasti työn aiheen omakseni. Minulla oli jonkinlaiset perustiedot sijoittamisesta, ja olin pintapuolisesti tutustunut myös ETF-rahastoihin. Sijoittajaprofiilini ei kuitenkaan siinä kohtaa ollut vielä täysin hahmottunut, ja tässä työssä lähdinkin etsimään vastauksia moneen sellaiseen kysymykseen, mitä minulla myös itselläni oli. Prosessin aikana opinkin paljon paitsi sellaista, mihin halusinkin lisätietoa, myös sellaista, jota en välttämättä ollut osannut etukäteen edes ajatella.

Ainakin omiin tarpeisiini ja tavoitteisiini tämä työ vastasi varsin hyvin. Siinä mielessä olenkin työhöni tyytyväinen, että uskon tämän olevan informaatioarvoltaan hyödyllinen juuri sille ryhmälle, jonka näkökulmasta pyrin tekemäänkin tämän työn. Jos työni haasteita mietitään, niin yhtenä sellaisena nostettakoon esille ehkä hiukan eri tahtiin edennyt oma oppimiseni ja työn eteneminen. Johdonmukainen eteneminen oli työssä sikäli haastavaa, että oma oppimisprosessini kulki työn tekemisen rinnalla koko ajan, mutta vain hiukan nopeammin. Koen kuitenkin saaneeni nidottua työn kohtuullisen johdonmukaiseksi ja asia kerrallaan eteneväksi.

LÄHTEET

- Blomster, H. 2017. ETF-rahastot ja indeksisijoittamisen pimeä puoli. Salkunrakentaja. Saatavissa: <https://www.salkunrakentaja.fi/2017/05/etf-rahastot/>. Viitattu 18.3.2018.
- Fama, E. & French, K. 1992. The Cross-Section of Expected Stock Returns. The Journal of Finance. Saatavissa: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/j.1540-6261.1992.tb04398.x>. Viitattu 16.5.2018.
- Finanssiala ry. 2016. Toimivat arvopaperimarkkinat ovat yritystoiminnan elinehto. Saatavissa: <http://www.finanssiala.fi/finanssialasta/arvopaperit>. Viitattu 23.2.2018.
- Finanssivalvonta. 2015. Pörssinoteeratut sijoitusrahastot eli ETF:t. Saatavissa: <http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Finanssiasiakas/Tuotteita/Sijoittaminen/ETF/Pages/Default.aspx>. Viitattu 6.3.2018.
- Haavisto, T. 2015. Sijoittajan riskit ja niiden hallinnan ABC. Salkunrakentaja. Saatavissa: <https://www.salkunrakentaja.fi/2015/06/sijoittajan-riskit-ja-niiden-hallinnan-abc/>. Viitattu 24.2.2018.
- Harma, O. 2017. FT: Etf-rahastojen imu lisää kuplanelkoja. Arvopaperi. Saatavissa: https://www.arvopaperi.fi/kaikki_uutiset/ft-etf-rahastojen-imu-lisaa-kuplanelkoja-6668952. Viitattu 18.3.2018.
- Harma, O. 2017. Miksi indeksiä ei kannattaisi voittaa? Talouselämä. Alma Talent Oy.
- Heikkilä, T. 2016. Nelinkertaista sijoitussalkkusi tuotto yksinkertaisilla ohjeilla. Sijoittaja.fi. Saatavissa: <https://www.sijoittaja.fi/36023/nelinkertaista-sijoitussalkkusi-tuotto-yksinkertaisella-ohjeella/>. Viitattu 18.3.2018.
- Heikkilä, T. 2017. Mikä on indeksi ja miten siihen voi sijoittaa? Sijoittaja.fi. Saatavissa: <https://www.sijoittaja.fi/36431/mika-on-indeksi-ja-miten-siihen-voi-sijoittaa/>. Viitattu 24.2.2018.
- Huovinen, H. 2016. Smart Beta-sijoitusstrategiat: Nouseva tapa sijoittaa kustannustehokasti. Osakesäästäjien keskusliitto. Saatavissa: <https://www.osakeliitto.fi/uutiset/7340/>. Viitattu 12.3.2018.
- Hyttinen, M. 2014. Vaurastu kuin Warren Buffett. Alma Talent Oy.
- Hämäläinen, K. 2014. Sijoittaminen – opas uteliaille. Pörssisäätiö. Saatavissa: http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2014/08/sijoitusopas_2014_fin_final_low1.pdf. Viitattu 18.2.2018. Viitattu 23.2.2018.
- Investori.com. Sijoittamisen perusteet. Saatavissa: <http://www.investori.com/j/artikkelit/yleis-tae-sijoittamisesta/92-sijoittamisen-perusteet>. Viitattu 17.2.2018.

- Isola, J. 2015. Allokatio – yksi sijoittajan tärkeistä päätöksistä. Salkunrakentaja. Saatavissa: <https://www.salkunrakentaja.fi/2015/06/allokatio-on-yksi-sijoittajan-tarkeista-paatoksista/>. Viitattu 27.2.2018.
- Järvenpää, A. 2018. Etf-valikoima supistuu. Arvopaperi 1/2018. 37. vuosikerta. 55–56.
- Kaartinen, A. & Pomell, P. 2012. ETF – avain monipuoliseen sijoittamiseen. Helsinki: Talentum Media
- Laitila, M. 2017. Indeksi valtaa alaa. Arvopaperi. Alma Talent Oy.
- Leppiniemi, J. 2002. Pörssikurssi. Helsinki: Wsoy.
- Lindström, K. & Lindström, J. 2011. Onnistu osakemarkkinoilla. Alma Talent Oy.
- Lönnqvist, R. 2017. ETF-rahastot ovat supersuosittuja juuri nyt. Nordnet Suomi. Saatavissa: <https://blogi.nordnet.fi/mihin-etf-sijoittajan-tulee-kiinnittaa-huomiota/>. Viitattu 15.3.2018.
- Morningstar. Korkoa korolle -efekti. Saatavissa: <http://www.morningstar.fi/fi/glossary/107035/korkoa-korolle-efekti.aspx>. Viitattu 13.5.2018.
- Nordnet Suomi. 2010. Tietoja asiakkaille kaupankäynnistä optioilla, termiineillä ja muilla johdannaisinstrumenteilla. Saatavissa: https://www.nordnet.fi/pdf/fi/information_handel_derivat.pdf. Viitattu 18.3.2018
- Nordnet Suomi. 2016. ETF-sijoittamisen perusteet -webinaari. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=Uo7Fb85zBek>. Viitattu 6.3.2018.
- Nordnet Suomi. 2017. Katso juuri nyt suosituimmat ETF-rahastot. Saatavissa: <https://blogi.nordnet.fi/katso-suosituimmat-etf-rahastot/>. Viitattu 12.3.2018.
- Nordnet Suomi. 2017. Sijoitusstrategiat-webinaari. Saatavissa: <https://www.youtube.com/watch?v=GwtI03MQhro>. Viitattu 27.2.2018.
- Paasi, M. 2015. Osingot uudelleen sijoittava ETF – kannattaako sittenkään? Nordnet Suomi. Saatavissa: <https://blogi.nordnet.fi/osingot-uudelleen-sijoittava-etf-kannattaako-sittenkaan/>. Viitattu 16.3.2018.
- Paasi, M. 2018. Jenkki-ETF:t ovat kuolleet – kauan eläköön Jenkki-ETF:t! Nordnet Suomi. Saatavissa: <https://blogi.nordnet.fi/jenkki-etft-ovat-kuolleet-kauan-elakoon-jenkki-etft/>. Viitattu 12.3.2018.
- Pörssisäätiö. 2017. Osakeopas. Saatavissa: <http://www.porssisaatio.fi/wp-content/uploads/2017/06/Osakeopas-2017.pdf>. Viitattu 26.2.2018.
- Ranta-Aho, H. 2014. ETF on halpa muttei helppo. Taloustaito. Saatavissa: <https://www.taloustaito.fi/Rahat/ETF-on-halpa-muttei-helppo/>. Viitattu 14.3.2018.

Ranta-Aho, H. 2018. Näin onnistut ETF-markkinoilla. Taloustaito 1/18. 71. vuosikerta. 24–27.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovaranto. Saatavissa: http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_3.html. Viitattu 21.4.2018.

Saario, S. 2016. Miten sijoitan pörssiosakkeisiin. 12. uudistettu painos. Alma Talent Oy.

Sijoittaja.fi. Näin aloitat sijoittamisen – askel askeleelta opas! Saatavissa: <https://www.sijoittaja.fi/sijoita-fiksummin/nain-aloitat-sijoittamisen-askel-askeleelta-opas/>. Viitattu 22.2.2018.

Sijoitustieto Finland Oy. 2014. Johdannaiset – Suojausta, spekulointia ja arbitraasia. Saatavissa: <https://www.sijoitustieto.fi/johdannaiset>. Viitattu 28.2.2018

Statman, M. 2004. The Diversification Puzzle. Financial Analysts Journal. Saatavissa: https://www.researchgate.net/publication/228260095_The_Diversification_Puzzle. Viitattu 26.2.2018.

Säästöpankki. 2017. Säästämisbarometri 2017: Rikastuminen ei kiinnosta suomalaisia – raha patjan alla on suomalaisesta parempi kuin raha töissä. Saatavissa: <http://www.saastopankki.fi/pankki/aito-saastopankki-oy/-/saastamisbarometri-2017-rikastuminen-ei-kiinnosta-suomalaisia-%E2%80%93-raha-patjan-alla-on-suomalaisesta-parempi-kuin-raha-toissa>. Viitattu 17.2.2018.

Valtiovarainministeriö. Arvopaperimarkkinoiden toiminta. Saatavissa: <http://vm.fi/rahoitus-markkinat/arvopaperimarkkinoiden-toiminta>. Viitattu 23.2.2018.

Verohallinto. 2015. Sijoitusrahastosta saatavien tulojen verotus. Saatavissa: https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48925/sijoitusrahastosta_saatavien_tulojen_ve/. Viitattu 16.3.2018.

Verohallinto. 2017. Osinkotulojen verotus. Saatavissa: <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47901/osinkotulojen-verotus/#2.2-listatusta-yhti%C3%B6st%C3%A4-saatu-osinko>. Viitattu 16.3.2018.

Viinanen, T. 2017. Passiivinen tulo – tienaa rahaa tekemättä töitä. Salkunrakentaja. Saatavissa: <https://www.salkunrakentaja.fi/2017/12/passiivinen-tulo-tienaa-rahaa-tekematta-toita/>. Viitattu 25.2.2018.

Wolper, G. 2012. Valuutoista on iloa ja harmia rahastosijoittajalle. Morningstar. <http://www.morningstar.fi/fi/news/97083/valuutoista-on-iloa-ja-harmia-rahastosijoittajalle.aspx>. Viitattu 18.3.2018.

Haastattelukysymykset

Yleisesti sijoittamisesta:

1. Yhtenä sijoittamisen kulmakivenä pidetään hajauttamista eri omaisuusluokkiin. Millaisena näet allokaation merkityksen piensijoittajalle?
2. Millaiset mahdollisuudet näet piensijoittajalla indeksin voittamiseen pitkällä aikavälillä?
3. Millaiset mahdollisuudet näet aktiivisesti hoidetuilla rahastoilla indeksin voittamiseen pitkällä aikavälillä?
4. Millaisia toimintatapoja ja -periaatteita suosittelisit aloittelevalle piensijoittajalle?

ETF-rahastoista tuotteena:

5. Millaiselle sijoittajalle ETF-tuotteet sopivat (esimerkiksi sijoitushorisontin ja -strategian osalta)?
6. Kuinka merkittävänä näet synteettisen ETF:n vastapuoliriskin fyysiseen ETF-rahastoon verrattuna?
7. ETF:t ovat kasvattaneet suosiotaan huomasti viime vuosina. Voiko ETF-markkinoilla piillä kupla?
8. Kuinka suuriksi näet ETF-sijoittamisen riskit yleisesti?
9. ETF-rahastojen kautta pystyy sijoittamaan melkein mihin tahansa. Onko sellaisia omaisuusluokkia, joihin et suosittelisi sijoittamista ETF-tuotteilla?
10. Millaiset ETF:t mielestäsi sopivat sijoitusuraansa aloittelevalle piensijoittajalle? Onko sellaisia?
11. Mielipiteesi ETF-rahastoista yleisesti?
12. Suosittelisitko ETF-rahastoja aloittelevan piensijoittajan sijoituskohteeksi?

ETF-rahastot suhteessa muihin instrumentteihin:

13. Ovatko ETF-rahastot mielestäsi perinteisiä aktiivisesti hoidettuja rahastoja parempia sijoituskohteita aloittelevalle piensijoittajalle? Miksi/miksi eivät?
14. Kuinka tärkeänä näet ETF:n pörssinoteerattavuuden verrattuna perinteiseen indeksirahastoon?
15. Kuinka merkittävänä asiana näet osingot uudelleensijoittavien ETF-rahastojen saavuttaman verohyödyn?
16. Millaisissa tilanteissa ETF:t ovat mielestäsi suoria osakeostoja parempi vaihtoehto? Onko sellaisia?
17. Millaisissa tilanteissa suorat osakeostot ovat mielestäsi ETF:iä parempi vaihtoehto? Onko sellaisia?
18. Kuinka paljon ETF-sijoittaminen vaatii tietoa ja ajallista panostusta verrattuna osakepöimintaan?